

2025. DECEMBER

háromká

KÖNYV / KÖNYVTÁR / KÖNYVTÁROS

Békés ünnepeket!

Szerkesztői előszó	3
„A siker a teljes munkatársi közösség érdeme” – interjú Bujdosóné Dr. Dani Erzsébettel	4
Közösségi tudomány – közösségi könyvtár – interjú Kalydy Dórával	6
Orvosi könyvtárak a tudomány szolgálatában	8
„Könyvtár, ami összeköt” – Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok együttműködése – 2025	11
Körkérdés a „Könyvtár, ami összeköt” ösztöndíjasaihoz	12
Modern könyvtár, klasszikus értékek: Így inspirál a topolyai Juhász Erzsébet Könyvtár	17
200 évnyi könyvtárosság Kaposvárott	19
A brüsszeli magyar gyermek- és ifjúsági könyvtár, a Könyvtér alapítása	21
Amikor az első könyv kézbe kerül – A Könyvkelengye-program	23
Az Oodi közelről, s távolról	25
A 2024–2025. évi Könyvtári Kihívás pályázat díjazottjai	27
Megújult a nórapi könyvtár	28
A kutatók és a városi közösség szolgálatában	29
Könyvtári jógyakorlatok, amelyeket közösen gyűjthetünk	31
Funkció és változás: A levéltárak feladatai és a társadalmi elvárások	33
A Komló Lexikon – szócikkek és közösségi emlékezet egy kötetben	35

IMPRESSZUM

háromkA 3. (33.) évfolyam 6. szám

FELELŐS KIADÓ: Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
 FŐSZERKESZTŐ: Szeifer Csaba
 A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: Szűts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
 SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Hegedűs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor,
 Ráczné Radó Rita, Szabó Tünde, Szőcs Endre, Varga Éva, Verók Attila
 OLVASÓSZERKESZTŐ: Ormándy Marcell Ottó
 TECHNIKAI SZERKESZTŐ: Varga Csilla

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., TELEFON: (06 1) 224-3788, E-MAIL: haromka@oszk.hu
 URL: <https://journals.oszk.hu/haromka>, <https://epa.oszk.hu/haromka> LEVELEZÉSI CÍM: 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online)

<3k edves Olvasóink!

Elérkeztünk a Háromkái idei utolsó lapszámához, amely egyben az újraindult folyóirat 13. száma is. A decemberi, évről évre kiadás hagyományosan kiemelt figyelmet kap, és ezt most a különleges sorszáma is mintha megerősítene.

A mögöttünk hagyott év ismét gazdag, izgalmas időszak volt a magyar könyvtáros szakma számára. Örömmel osztjuk meg olvasóinkkal mindazokat a pillanatok, amelyek meghatározták közösségünk életét, munkánkat és a könyvtári világ eseményeit.

Kiemelkedő élményt jelentettek a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár munkatársainak külföldi beszámolóit: Oslóból, Párizsból és Sepsiszentgyörgyről érkeztek tudósításaik. A Debreceni Egyetem Konfuciusz Intézetének és a Magyar Könyvtárosok Egyesületének delegációja pedig a Kínai Nemzeti Könyvtár és a tienszini egyetemi könyvtárak világába adott betekintést – megmutatva, hogyan működnek a könyvtárak Kínában, milyen innovációk formálják mindennapjaikat, és milyen tapasztalatokat érdemes hazai környezetben is továbbgondolni.

2025-ben számos alkalommal találkozhattunk személyesen, oszthattuk meg tapasztalatainkat és gazdagíthattuk szakmai tudásunkat. Ahogy minden évben, úgy idén is a Vándorgyűlés volt az egyik legfontosabb közös fórumunk, ahol az ország egészéből érkezett kollégák vitatták meg a könyvtári terület aktuális kérdéseit.

Nagy figyelmet fordítottunk az új és megújult könyvtári terek bemutatására is. A budapesti Cirkuszművészeti Központ könyvtárától Kisújszálláson és Miskolcon át Debrecenig több intézmény nyitotta meg ismét kapuit – friss, inspiratív környezetet teremtve olvasóinknak.

Múltidéző néven indítottunk egy új rovatot, amely elsősorban a helyismereti munka bemutatását célozza. A rovatban olvasóink a helyi értékek, történetek és gyűjtemények gazdag vilá-

gába nyerhetnek betekintést, és láthatják, hogyan válhat a helyismereti munka a könyvtári tevékenység egyik meghatározó elemévé. Az új rovat célja, hogy bemutassa a könyvtárak sokszínű szerepét a közösség életében, és inspirációt nyújtson más intézmények számára is a hasonló kezdeményezésekhez.

Természetesen beszámoltunk a Kulturális és Innovációs Minisztérium Könyvtári Kihívás versenyéről is, amely az olvasásnépszerűsítés terén egy kiemelkedő kezdeményezés volt. A verseny nemcsak a könyvtárak kreativitását és elkötelezettségét mutatta meg, hanem azt is, hogy a közösségi programok és az innovatív megoldások hogyan növelhetik az olvasók élményeit és a könyvtárak vonzerejét. A nyertes intézmények teljesítménye inspirációt jelent mindannyiunk számára, hiszen jól példázza, hogy a kitartó, átgondolt és kreatív munka valódi hatást gyakorolhat a magyar könyvtáros közösségre.

Nagy megtiszteltetés számunkra, hogy az év folyamán olyan kiváló szakemberek szólaltak meg lapunkban, mint Baranya Péter, Horváth Sándor Domonkos, Kiszl Péter, Kormányos Katona Gyöngyi, Liebhauser János, Molekné Körösi Beatrix és Wollner Ildikó. Ebben az évben is külön öröm számunkra, hogy az év fiatal könyvtárosai – Molnár-Jakab Emese és Palkovics Brigitta – is megosztották tapasztalataikat, és kiemelt értéként tekintünk Redl Károly életútinterjújára. A mostani számban pedig a Könyvtári Kihívás kétszeres nyertes könyvtárának, a Katona József Könyvtárnak az igazgatója, Bujdosóné dr. Dani Erzsébet osztja meg a gondolatait.

Külön szeretném kiemelni a határon túli magyar könyvtáros közösség szerepét, amely évről évre meghatározó része szakmai életünknek. A lap megújításakor fontos célunk volt, hogy rendszeres publikálási lehetőséget biztosítsunk a határon túli magyar könyvtáros szervezetek és könyvtárak számára, ezzel is erősítve a szakmai közösségünket. A mostani lapszámában is olvashatnak

a „Könyvtár, ami összeköt” – Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok együttműködése című ösztöndíjprogram résztvevőinek tapasztalatairól a körkérdes rovatban – idén immár a 15. alkalommal valósult meg ez a különleges, közösségépítő kezdeményezés.

Számunkra, a szerkesztőbizottság számára is tartogatott fontos pillanatok ez az év. A Háromkát továbbra is azon dolgozik, hogy hitelesen, szakmailag megalapozottan és olvasmányos formában mutassa be a Kárpát-medence magyar könyvtárügyének eseményeit és eredményeit és különleges pillanatait. Reméljük, hogy olvasóink számára a magazin lapjai inspiráló olvasmányélményt nyújtanak, és hozzájárulnak a szakmai közösségünk összetartásához és fejlődéséhez.

Köszönöm mindenkinek, aki részt vett az idei számok összeállításában, hozzájárult tartalmához, és ezzel támogatta a Háromkát küldetését. Kívánom, hogy az ünnepi időszak minden olvasónk számára békét, örömet és feltöltődést hozzon, és hogy a következő év is bővelkedjen szakmai sikerekben, új élményekben és inspiráló találkozásokban.

Áldott, békés karácsonyt és sikerekben gazdag új évet kívánok!

Dr. Szűts Etele
a szerkesztőbizottság elnöke

„A siker a teljes munkatársi közösség érdeme”

A kecskeméti Katona József Könyvtár két kategóriában is díjat nyert a Könyvtári Kihívás pályázati programján. Az intézmény igazgatójával, **Bujdosóné dr. Dani Erzsébet**-tel arról beszélgettünk, hogy mi lehetett a siker titka, illetve arról, hogy milyen hosszabb távú hatásai lehetnek a kihívásban való részvételnek.

valósult meg. E partnerintézmények a jelentős magyar ajkú lakosság kulturális infrastruktúrájának kulcsszereplői, amelyek tevékenységük révén érdemben járulnak hozzá a helyi identitásmegőrzéshez, a közösségi kohézió erősítéséhez és az olvasáskultúra fenntartásához.

saként számottevő növekedés mutatkozott a Hunyadi-kötetek iránti olvasói keresletben és kölcsönzési statisztikákban. A másik programegység pedig gyermekirodalmi fókuszú volt: a Mátyás király alakját középpontba helyező interaktív foglalkozások, valamint a Lackfi János műveire épülő játékos irodalmi és nyelvi kompetenciafejlesztő programok is nagy sikernek örvendtek. Ezek a tevékenységek a gyermek- és ifjúsági korosztály olvasói szocializációját, nyelvi érzékenységét és a könyvtárhasználati attitűdök erősödését támogatták.

Gratulálunk a két elismeréshez! Milyen érzés egy ilyen rangos versenyen kiemelkedő eredményt elérni?

Különös szakmai elégtétellel tölt el bennünket, hogy a meghirdetett pályázaton nemcsak eredményesen szerepeltünk, hanem egyúttal két díj elnyerésével is gazdagodhattunk. Az elismerés hiteles, megbízható statisztikai mutatókon nyugszik, és kiválóan reflektál a Katona József Könyvtár határon innen és túl kialakított, kiterjedt és stabil szakmai együttműködési hálózatára. A siker a teljes munkatársi közösség érdeme, hiszen valamennyien hozzájárultunk az eredményekhez saját, értékes munkánkkal.

A „Magyarul olvasó Kárpát-medencéért” program különdíjat kaptak. Be tudná mutatni, milyen tevékenységeket és célokat foglalt magában ez a program?

A Könyvtári Kihívás – Magyarul olvasó Kárpát-medencéért program három meghatározó erdélyi magyar nyelvű nyilvános könyvtár – a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtár, a gyergyószentmiklósi Városi Könyvtár és a székelyudvarhelyi Városi Könyvtár – szakmai együttműködésével

A projekt keretében két fő tematikus programegységet alakítottunk ki. Az egyik a Hunyadi-téma volt, itt felolvasóklubokat szerveztünk Bán János Hunyadi-sorozata alapján, valamint író-olvasó találkozó lebonyolítását vállaltuk, ezek kiemelkedő érdeklődést váltottak ki: Székelyudvarhelyen 210 fő vett részt az eseményen. A programok közvetlen hatá-

A programok helyi adaptációja mindhárom könyvtárban sikeresen valósult meg. Csíkszeredában a Szabó Lőrinc-felolvasó maraton 150 helyi résztvevőt és mintegy 30 000 online érdeklődőt ért el, így több

ország magyar közösségei is bekapcsolódtak az eseménybe. Gyergyószentmiklóson a revizori vizsgálat ideje alatt is fenn tudták tartani a kisebb léptékű közösségi programokat, ezzel bizonyítva az intézmény működési rugalmasságát és adaptivitását. Székelyudvarhelyen a rendezvények ismétlődő megvalósítása egyértelműen jelezte a helyi közösség tartós igényét a könyvtár által kínált kulturális szolgáltatásokra. A látogatottsági és kölcsönzési statisztikai mutatók a kezdeti stagnálás után minden intézményben növekedést jeleztek. A felolvasóklubok, gyermekfoglalkozások, drámapedagógiai és párszínház programok, valamint a TV2 Hunyadi-sorozata nyomán kialakuló társadalmi érdeklődés együttesen jelentősen emelték a történelmi tematikájú és kortárs magyar irodalmi művek iránti olvasói aktivitást. Bizonyos könyvtárak esetében 15–40%-os éves növekedés is mérhető volt a kölcsönzési adatokban.

Az együttműködés földrajzi kiterjedése túlmutat a három erdélyi partneren: az ugyancsak erdélyi Székelykeresztúr és a horvátországi Pélmónostor könyvtárai is bekapcsolódtak a közös módszertani fejlesztésekbe. A Kárpát-medencén túli online bekapcsolódás – Európától Kanadáig – tovább mélyítette a magyar nyelvű könyvtári hálózatosodást és az anyanyelvi kulturális kapcsolatok erősítését. A projekt részeként több regionális és nemzetközi szakmai fórumon valósult meg közös részvétel, amely elősegítette a jó gyakorlatok disszeminációját. Összességében a program jelentős mértékben hozzájárult a magyar nyelvi és kulturális örökség megőrzéséhez, a gyermek- és ifjúsági korosztály olvasóvá neveléséhez, valamint a Kárpát-medencei könyvtári szakmai kapcsolatok bővítéséhez.

Mit gondol, mi volt a siker titka a Katona József Könyvtár esetében a Könyvtári Kihívás versenyén?

A siker egyik meghatározó tényezője minden bizonnyal az a szervezeti kultúra volt, amelyben a munkatársak interszubjektív módon a pályázatot saját ügyükként fogadták el. A kollektív elfogadás motiváló ereje katalizátorként hatott: erősítette a közös célok iránti elköteleződést, és elősegítette a kreatív energiák összehangolt, hatékony mozgósítását. A vezetőség támogató és érzékeny irányítással biztosította mindehhez a megfelelő kereteket, következetesen ösztönözve az innovatív

ötletek megosztását, értékelését, és – a szakmai és szervezeti lehetőségekhez igazítva – azok megvalósítását. A vezetők minden esetben nyitottak voltak az új ötletekre és minden esetben közös, tovább gondoláson alapuló megbeszéléseken vitatták meg a felmerülő újdonságokat. Lényeges szerepet játszott továbbá, hogy a munkatársak személyes szakmai hálózataikat intézményi szintre emelték, ezáltal a mikro- és makrokörnyezeti együttműködési potenciált teljeskörűen ki tudtuk aknázni. E kapcsolati tőke professzionális integrációja nemcsak a partnerségi struktúrák bővítését, hanem a szervezet adaptív működését is erősítette. A fenntartó önkormányzat egyértelmű és teljes körű támogatása stabil, kiszámítható háttérteremtett a közös szakmai munkához. Ennek köszönhetően a projekt biztonságos működési és stratégiai keretrendszerben valósulhatott meg, amely tovább növelte a közösségi részvétel és a szervezeti együttműködés hatékonyságát. Kiemelt köszönettel tartozunk Bán Mór írónak, Kecskemét kultúráért felelős alpolgármesterének, aki személyesen kísért el székelyföldi utunkra, és a Hunyadi-hét zárórendezvényére Kádár R. Gellért színesszt is elhozta magával.

Tapasztalataik szerint milyen számszerű hatásai vannak a Könyvtári Kihívásnak a fiatalok könyvtárhasználatára?

A számszerű hatásokat pontosan kimutattuk a pályázati adatszolgáltatás során. A 14 év alatti beiratkozottak száma a pályázati időszak alatt a korábbi év hasonló intervallumával összevetve hónapról hónapra növekedett. A kollégák mindennapi tapasztalata szerint a fiatalok számára a könyvtár a szabadidő eltöltésének preferált és egyre inkább „otthonos” helyszínévé válik. A felső tagozatos és középiskolás korosztály tagjai (legyenek akár visszahúzódobbak,

akár nyitottabb habitusúak) megtalálják azokat a programokat, szolgáltatásokat és könyvtári tereket, amelyek személyiségükhöz illeszkedve biztosítanak számukra inspiráló és befogadó környezetet.

Vannak-e már terveik új programokra vagy fejlesztésekre, amelyekkel a Könyvtári Kihívás 2.0-ra szeretnének készülni?

Természetesen már körvonalazódtak további szakmai célkitűzéseink, és egy ötletbörze keretében rendszereztük is a fejlesztési irányokat. Elsődleges törekvésünk a bevált jó gyakorlatok megerősítése és továbbfejlesztése. A benchmarking tevékenység továbbra is a mindennapi munkavégzés integráns eleme: folyamatosan monitorozzuk a hazai és nemzetközi könyvtári szcénában megjelenő, adaptálható módszertani mintákat, legyenek ezek a virtuális térből származó példák vagy szakmai hálózataink révén megismert tapasztalatok. Intézményünk nemzetközi térben való megjelenése, a nemzetközi konferenciákon való részvétel és a szakmai kapcsolatrendszer is nagy segítség ezen a téren. A jövőben még hangsúlyosabban kívánjuk érvényesíteni a kreativitás szerepét, valamint – vármegyei hatókörű városi könyvtárként – erősíteni mentorációs funkcionkat. Számos elképzeléssel rendelkezünk a települési és KSZR-könyvtárak támogatására, a szolgáltatásfejlesztés és a módszertani segítségnyújtás további bővítése érdekében.

Szüts Etele

Közösségi tudomány – közösségi könyvtár

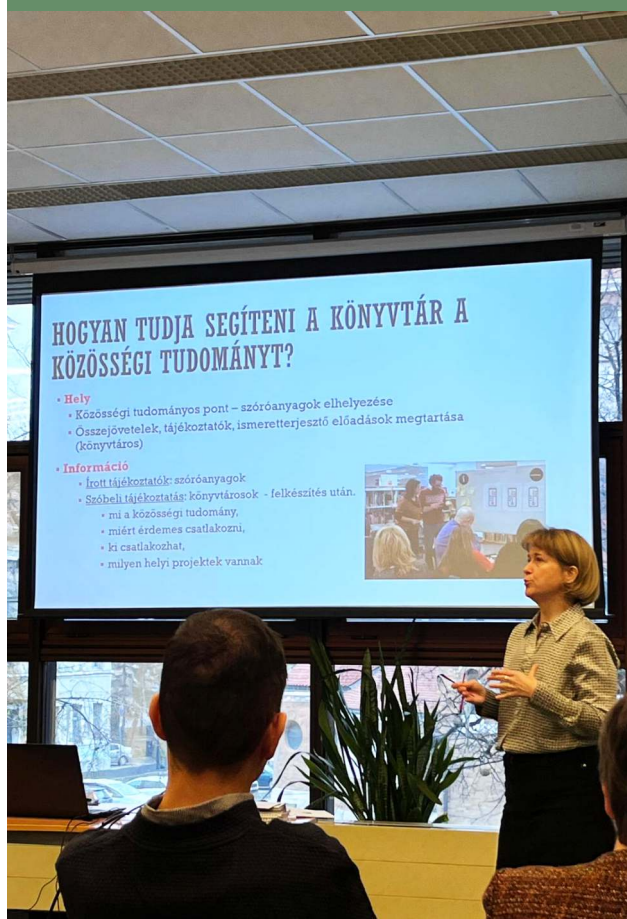
Hol tart a közösségi tudomány a magyar könyvtárakban a Magyar Tudomány évében? A témáról **Kalydy Dórát**, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ főigazgató-helyettesét **Antal Istvánné Edina** kérdezte.

A Magyar Tudományos Akadémia és könyvtára alapításának 200 éves évfordulója alkalmából a 2025–2026-os évet a "Magyar Tudomány Éveként" ünnepeljük. Az akadémia és a könyvtára közös évfordulója is bizonyítja, hogy tudomány és könyvtár mindig kéz a kézben járt, ezért ünnepelhetjük együtt a sikereket és az eredményeket. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ főigazgató-helyetteseként a tudomány és a tudományos és szakkönyvtárak kapcsolatában milyen jelentősebb változásokra hívnád fel a könyvtáros szakma figyelmét?

Változás, kiszámíthatatlanság mindig volt, van és lesz. Ez nem csak a mi korunk jellemzője. Visszatekintve azt látjuk, hogy a könyvtáros szakma – általánosságban az egyik legkreatívabb szakembercsoport – valahogy mindig megtalálta a társadalmi hasznosságát. A szakkönyvtári világban azt látom legfontosabbnak, hogy a mesterséges intelligenciával foglalkoznunk kell. A könyvtárakban felhalmozott analóg és digitális „tudás” igen jelentős. A mesterséges intelligencia nem okos, nem gondolkodik, programozzák, szövegekkel táplálják. A könyvtárak felelőssége, hogy milyen szövegeket használunk. A nyílt hozzáféréssel elérhető könyvtári repozitóriumnoknak, (a már digitalizált és az elektronikusan elérhető magyar nyelvű kiadványoknak, tudományos szöve-

geknek) hatalmas jelentősége van. Ezeket a tartalmakat kell használni arra, hogy „tanítsuk” a mesterséges intelligenciát. Ez viszont sok-sok pénzt igényelne, aminek minden szakkönyvtár híján van. A mesterséges intelligenciával összefüggő projekteket nem szabad elaprózni, nem kapirgálhatunk külön-külön, ezt csak összefogással és központi irányítással lehet megugrani. Nagyon fontos a könyvtárak közötti együttműködés. A magyarországi könyvtári hálózat véleményem szerint kiemelkedően jó, mindenben segítjük egymást, de ez ma már nem elég. A gyors változások miatt együtt kell gondolkoznunk és össze kell dolgoznunk. Ilyen terület a tudománymetria is. Mindenki tudja, hogy nem jó a rendszer, de senki nem tesz valójában azért, hogy ne ilyen legyen. Elemzések készültek arról, hogy a nyílt tudományhoz kapcsolódó területeket be kell venni az értékelésbe, hogy a tudományos eredmények népszerűsítése, elterjesztése, az ismeretterjesztő előadások, a közösség bevonása a tudományos munkákba milyen fontos. Európában már van példa arra, hogy feladták az impact faktorok hajszolását. Ez még várt magára idehaza, de a könyvtáraknak jelentős szerepe van abban, hogy a tudomány a társadalom minél szélesebb rétegét érje el. Erre remek lehetőség a közösségi tudomány.

A tudományosságnak több szempontból is szüksége van a társá-

dalom beavatására, bevonására, vagy ahogy manapság nevezik a tudomány társadalmiasítására (citizen science). 2018 óta foglalkozol azzal, hogy a szak-könyvtárak hogyan vehetnek részt ebben a társadalmiasításban, ami már közösségi tudomány néven egyre több könyvtárban is megjelenik. Mi történt 2018 óta a hazai könyvtárügyben ezen a területen?

A társadalmiasítás, bár fedi a dolog egyik lényegét, mégsem megfelelő kifejezés. Ezt azért merem mondani, mert annak idején (lásd TMT 2018) én fordítottam így a citizen science-t. Majd később, miután jobban megismertem a nyílt tudomány ezen pillérét, fordítottam közösségi tudományként. 2019-ben alakult a LIBER Citizen Science Working Group, ott voltam az alapításnál és azonnal csatlakoztam. Európában és Magyarországon először az egyetemi könyvtárak figyeltek fel a közösségi tudomány jelentőségére. A Pécsi Tudományegyetem Könyvtára szinte elsőként érdeklődött a téma iránt 2021-ben, majd a MATE Budai Campusán indult a Borostyán Élőhely Kutatás projekt.

Amíg nem találtam meg a megfelelő partnereket, addig eléggé szélmalomharc volt. Az első eredmény a Monok István által vezetett Tokaj-Hegyalja Egyetem Kulturális Örökség Tanszéke volt, ahol szabad kredites tárgyként lehet felvenni a közösségi tudományos ismereteket. Ma már hirdetjük két féléves szakirányú továbbképzésként is.

Amikor 2023-ban beválasztottak a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségébe, jeleztem az új elnökségnek, hogy a közösségi tudományt komolyan a zászlónkra kellene tűzni. Támogatták a javaslatomat és létrehoztuk az egyesület Kultu-

rális örökségünk megőrzése munkabizottságát, így már nem egyedül folytatom. Először a MATE Budai Campus Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár vezetője, Darabosné Maczkó Beáta állt mellém, majd Kovácsné Koreny Ágnes, a FSZEK főigazgatója. 2024 novemberében indítottuk el a Községi tudomány roadshow-t.

Mi lehet a közösségi tudomány könyvtárakra gyakorolt hatása?

A könyvtárak híd szerepet töltenek be egy közösségi tudományos projektben. Összekötő kapocsként vesznek részt a kutatócsoport és az önkéntesek között. A közösségi tudomány olyan szerepvállalás, melynek jól alkalmazható kutatásmódszertana van. Ezen keresztül számottevő a könyvtár mint harmadik hely közösségre gyakorolt hatása. Jelentős társadalmi szerepvállalás, melynek köszönhetően a könyvtár tevékenysége szélesebb körben láthatóvá válik.

Milyen szerepet tölthetnek be a könyvtárak a folyamatban?

Elsősorban a híd szerepét. Többféle tevékenységet is végezhetnek. De nem szükséges, hogy egy könyvtár mindenféle tevékenységet ellásson. Amire minden könyvtár képes, az az információátadás, az önkéntesek megszólítása és az érdeklődésük felkeltése. Az önkéntesek felkészítésében is minden könyvtár jelen tud lenni, hiszen felhasználóképzést minden könyvtár típusban tartunk. Az egyetemi és szakkönyvtárak részt tudnak venni az adatok mentésében, leírásában és tárolásában az Open Data elvei alapján, a kutatás lezárásakor megjelenő nyílt hozzáférésű cikkek adminisztrációjában és repozitóriumi tárolásában.

Vannak már hivatkozható hazai könyvtári eredmények?

Természetesen. Az első, amit már említettem is a MATE Budai Campus Borostyán Élőhely Kutatás, aztán a FSZEK közösségi tudomány munkacsoportja és a projektjeik, a Ráday Mihály Emlékprojekt Csillagkeresők, vagy a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Központi Könyvtárának projektjei: a Pécsi Szűnyog és a DRyVER (amely vizes élőhelyek és a biodiverzitás összefüggéseit vizsgálja). A roadshow kezdete óta eltelt időszak bebizonyította, hogy a közösségi tudományos projekteknek helye van a magyarországi könyvtárakban. A könyvtárvezetők felismerték, hogy a közösségi tudományos projektekkel láthatóvá tudják tenni szolgáltatásaikat, tevékenységüket. A kutatástámogatás módszertanával egyszerre teremtenek értéket és építik a helyi közösséget.

Mik a további tervek?

Az MKE 2025. évi vándorgyűlését követően, ahol már konkrét eredményekről számolhattunk be, több könyvtárvezető is megkeresett, hogy örömmel látnák a módszertant közvetítő roadshow csapatunkat. Célunk, hogy az elkövetkezendő egy évben havonta egy-egy könyvtári helyszínen módszertani tréninget tartunk, majd ezt követően szeretnénk szakmai napot rendezni azoknak a könyvtáraknak és könyvtárosoknak, akik részt vettek valamelyik helyi módszertani tréningben. Ez a program lehetőséget biztosít arra, hogy tudjunk egymásról, egymást segítve lépünk tovább.

A roadshowra összeállt kis csapatunkat három könyvtárvezető: Kovácsné Koreny Ágnes (FSZEK), Darabosné Maczkó Beáta (MATE Budai Campus), Kalydy Dóra (MTA KIK), és négyfős moderátorgárda (hármán a FSZEK-ből: Kerékgyártó Ágnes, Kovács Emese, Bedekovits Tamás, valamint Simon Andrea az MTA Könyvtárból) alkotja. Bízom benne, hogy egyre többen érdeklődnek a közösségi tudomány könyvtári alkalmazása iránt!

Antal Istvánné Edina

Orvosi könyvtárak a tudomány szolgálatában

Az orvosi könyvtárak 1960-ban létrehozott, majd 1996-ban újrászervezett hálózata egyenlő esélyt teremtett az ország valamennyi – szakkönyvtárat működtető – egészségügyi intézményének, hogy az ott dolgozó szakembereknek rálátása nyíljon a tudományos világ kutatásainak, felfedezéseinek naponta frissülő eredményeire, hozzáférjenek az ezekről szóló, hiteles forrásból származó tanulmányokhoz, így napi gyógyító munkájukat naprakész ismereteik birtokában végezhessek. Az információk tengerében történő eligazodás, a szakmailag lektorált, releváns publikációk kiszűrése, rendszerezése és eljuttatása az egészségügy bármely szegmensében dolgozó felhasználóhoz – ez az orvosi könyvtárak tudománya. Az orvosi könyvtárosok nélkülözhetetlen láncszemei annak a folyamatnak, melyben a gyógyulás esélye eljut a kutatótól a betegágyig.

Lépéstartás a tudomány fejlődésével és a felhasználók igényeivel

Az orvostudomány naponta ajándékozza meg az emberiséget újabb és újabb felfedezésekkel, összefüggésekkel, egyre több reményt és egyre nagyobb esélyt adva a gyógyulás rögzös útján járónak. Az említett tudományos információk azonban csak akkor hasznosulnak, ha a világ a lehető legszélesebb körben megismeri ezeket a friss kutatási eredményeket. Dr. Klivényi Péter, a Szegedi Tudományegyetem Neurológiai Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára 2025. március 24-én előadást tartott a szegedi Városházán. Beszélgetőtársa Dr. Széll Márta, a Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ Orvosi Genetikai Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára volt. Ebben a rendkívül tartalmas beszélgetésben is megerősítést nyert a fenti állítás, miszerint a tudomány fejlődéséhez az is elengedhetetlen, hogy a kutatók leírják kutatásuk eredményét!

E gondolatmenetet vezetem tovább orvosi szakkönyvtárosként azzal, hogy a világszerte évente megjelenő mintegy másfél millió tudományos közlemény hasznosulásában komoly szerep jut orvosi könyv-

„A beérkező – egyre differenciáltabb – kérések teljesítéséhez az orvosi terminológia és néhány idegen nyelv ismerete, szakmai tudásának folyamatos bővítése szükséges. Ez állandó jelenlétet, információgyűjtést, szakmai nyitottságot, az orvostudomány legújabb eredményeinek folyamatos monitorozását, az új trendek nyomon követését igényli”

tárainknak. Az ott folyó háttérmunka nagyban segíti a szakembereket eligazodni az említett gigantikus méretű információtengerben, levéve az egészségügyben dolgozók válláról az irodalomkutatás, majd a találatok rendszerezésének terhet, hogy a szakemberek addig is tanult szakmájukat végezhessek.

Az orvosi könyvtárakban végzett munka egyik fajsúlyos területe az irodalomkutatás, a szakmailag lektorált, releváns, “up to date” (vagy éppen egy téma kezdetének felkutatásához gyűjtött archív) források adott szempontok szerinti rendszerezése és eljuttatása a lehető legrövidebb úton a felhasználóhoz. Mi, orvosi könyvtárosok nagy szakmai alázattal végezzük ezt a nemes háttérmunkát, amely összeköti az értékes információt az egészségügy területén működő szakemberekkel, hogy beépíthessék mindennapi munkájukba, tudássá érelve és hasznosítva azokat a betegek javára. Ez az a híd, amely összeköti a kutatót a betegágy mellett álló orvossal, ápolóval – hogy a transzlációs medicina lényegét idézzem.

Napjainkban a felhasználói igények jelentős változását éljük meg. Már csak elenyésző a könyvtárba betérő, még inkább az ott időző, olvasgató orvos, nővér. Erre nincs idő. A feszített napi munkatempó, az egyre növekvő betegszám és adminisztrációs teher csak egy telefonon vagy e-mailben leadott kérésre hagy időt, néhány rövid instrukcióval kiegészítve a kérés célját, tartalmát illetően. A könyvtárosnak ebből kell megérteni és megoldani a feladatot, s ha ez megtörtént, akkor az eredményt villámgyorsan kell eljuttatni a megbízóhoz, vagyis a publikálni, előadni, vagy magát képezni szándékozó szakemberhez.

Az orvosi könyvtárosnak az állomány gyarapítása, nyilvántartása, gondozása, archiválása mellett napi kihívás a felhasználói igényekkel történő lépéstartás. A beérkező – egyre differenciáltabb – kérések teljesítéséhez az orvosi terminológia és néhány idegen nyelv ismerete, szakmai tudásának folyamatos bővítése szükséges. Ez állandó jelenlétet, információgyűjtést, szakmai nyitottságot, az orvostudomány legújabb eredményeinek folyamatos monitorozását, az új trendek nyomon követését igényli. Az orvosi könyvtárak fenntartói – optimális esetben – gazdag állománnyal, szakmai és emberi kvalitásban megkérdőjelezhetetlen könyvtárossal és a szolgáltatásokhoz szükséges infrastrukturális feltételek biztosításával támogatják a felhasználók munkáját, szakmai fejlődését. Azokban a szerencsés intézményekben, ahol az említett paraméterekkel működik orvosi könyvtár, a fenntartók kaput nyitnak a pezsgő tudományos életnek, egyben a minőségi gyógyításnak. Munkatársaik nem csak lehetőséget, de inspirációt is kapnak művelt hivatásuk fejlődésének

nyomon követésére, aktív részvételre publikációk, előadások, könyvek, vagy könyvfejezetek szerzőiként. Az orvosi könyvtárak azon túl, hogy támogatást nyújtanak mindebben, az elkészült műveket segítenek bejuttatni a tudományos világ nemzeti (MTMT) és nemzetközi vérkeringésébe. Mindez a fenntartók és a tudományos munkát végzők közös érdeke, nekünk, orvosi könyvtárosoknak pedig munkánk sikere. A támogató fenntartói szemlélet meghatározó, sőt létfontosságú az orvosi könyvtárak működését illetően. Egy jól felszerelt könyvtár, benne sokrétűen képzett könyvtárosokkal ugyanis a minőségi betegellátás, valamint az adott intézmény tudományos presztízsének garanciája is.

Lifelong learning – mert a világ halad!

Hatvanöt évvel ezelőtt az orvosi könyvtárakban hangosan kattogó írógépekkel töltöttük ki a többpéldányos könyvtárközi kéréslapokat, írtuk meg a leveleket, jelentéseket, statisztikákat. Ma már hangtalanul és villámgyorsan történik mindez. De már ez sem elég, ezért könyvtáraink ajtaján is bekopogott egy minden eddiginél gyorsabb, hatékonyabb asszisztens – és bemutatkozott: Artificial Intelligence (AI), vagyis Mesterséges Intelligencia (MI). Szép név, csak sokkolóan idegen. Azt hiszem, a vele való ismerkedés korai szakaszában érzett fenntartásaink, még inkább bizonytalanság szülte kérdéseink jogosak voltak. Eddig megszerzett ismereteink birtokában azonban egyre nagyobb biztonsággal vesszük igénybe, mint a könyvtári szolgáltatásokat és adminisztratív munkafolya-

matokat támogató lehetőséget. Szakmai kiadványunk, az Orvosi Könyvtárak című, negyedévente megjelenő folyóirat ez évi 2. lapszámában Dr. Winkler Bea, az Állatorvostudományi Egyetem Könyvtárának főigazgatója *részletes írást közöl*, melyben bemutatja az AI könyvtárosok munkáját támogató néhány funkcióját.

A közlemény olyan területeket említ, ahol az AI segíti, gyorsítja – természetesen minden esetben az „emberi intelligencia” kontrollja mellett! – a napi feladatok elvégzését: levelek, szövegek, összefoglalók tervezetének elkészítését, mindezek helyesírási és stilisztikai ellenőrzését, statisztikai elemzéseket, grafikus ábrázolásokat és még jónéhány, amolyan rutin munkát.

Ezzel jelentős idő- és energiamegtakarítás érhető el, ami nem elhanyagolandó szempont a már említett, új kihívások abszolválása szempontjából. Az AI mint könyvtári asszisztens valóban minőségi változást hozhat a könyvtárosok mindennapjaiba, a vele való kommunikációt azonban meg kell tanulni! A releváns találatok kulcsa a prompt-ok (utasítások, ösztönzések) pontos, világos és minél árnyaltabb megfogalmazása. És ez néha nem is olyan könnyű, ugyanakkor – a kérdéseinkre kapott válaszok mellett további – pozitív hozadéka is van: teret ad a választékos, pontos, salangmentes kommunikációnak!

Tájékozódás a tudomány térképén

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége (MOKSZ) minden évben országos értekezletet tart, melynek két hangsúlyos célja van. Az egyik, hogy személyesen találkozzunk országsszerte működő könyvtárainkban dolgozó kollégáinkkal, megvitassuk közös dolgainkat, döntéseket hozunk közösségünket érintő kérdésekben. Másrészt szakmai fejlődésünk szempontjából is kiemelkedő ez az esemény, jó alkalom az általunk szolgált tudományterület egy-egy új, érdekes, izgalmas szegmensét közelebbről is megismerni. Országos rendezvényünk helyszínét és az ott elhangzó előadások témáját mindig egy ilyen tudományterület

„Az orvos gyógyít, a nővér ápol, a kutató kutat (és publikál!), az orvosi könyvtáros adott szempontok szerint rendszerbe foglalja a szakirodalmi információkat, így ki-kik a maga területén támogatja közösen művelt diszciplinánkat, az orvostudományt – végeredményben az egészséges társadalmak létét”

indukálja. Idei programunk alapját egy viszonylag új, alig egy évtizedes tudomány, a One Health (Egy Egészség) adta, melyhez a legautentikusabb helyszínt, az Állatorvostudományi Egyetemet választottuk. Itt találkozunk ugyanis a humán és állatorvoslás tudománya, a kutatás és az oktatás szintjén. Az egyetem, melynek könyvtára maga is MOKSZ-tag, a legmagasabb szinten fogadta be rendezvényünket és támogatta törekvésünket.

Prof. dr. Sótonyi Péter, az ÁTE rektora tartalmas köszöntője, dr. Jerzsele Ákos habilitált egyetemi docens, az ÁTE tudományos és innovációs rektorhelyettese és prof. dr. Mátyus Péter, az ÁTE kutatóprofesszora előadása olyan tudományterületre nyitott kaput, amelyről eddig keveset hallottunk, bár napi munkánk (és privát életünk) során mindannyian érintettek vagyunk. Az elhangzott előadások rávilágítottak az ember- és állatgyógyászat elemi összefüggéseire, az antimikrobiális rezisztencia fogalmára és ennek hatásaira például az emberi táplálkozásban, a globális ökoszisztéma érintettségére, a humán és állatgyógyszerek innovációjának lehetőségeire. Az elhangzott információk – új kutatási eredmények, gyakorlati példák, hazai és nemzetközi statisztikai elemzések – nagyban segítik a szakkönyvtárakban végzett kutatómunkát. Ha megértjük a tudományos összefüggéseket, jobb találati aránnyal tudunk releváns irodalmat szolgáltatni a hozzánk forduló szakembereknek.

Az említett rendezvényen One Health-témában elhangzott egyik előadás megjelent publikáció formájában az Orvosi Könyvtárak 2025. évi 3. lapszámában. Ugyanitt, ehhez a témához kapcsolódik

egy másik közlemény is, amely a természet egyik sajátos oldaláról világít rá a körülötünk, velünk élő ökoszisztémák megbontathatatlanságára, végtelenül érzékeny és sérülékeny elegyére.

Összegzés

Az orvos gyógyít, a nővér ápol, a kutató kutat (és publikál!), az orvosi könyvtáros adott szempontok szerint rendszerbe foglalja a szakirodalmi információkat, így ki-kik a maga területén támogatja közösen művelt diszciplinánkat, az orvostudományt – végeredményben az egészséges társadalmak létét.

A Háromkák legutóbb megjelent számában Dr. Szüts Etele *életinterjú*t készített Dr. Redl Károllyal, az Országgyűlési Könyvtár nemrég nyugdíjba vonult vezetőjével.

Tőle idézem az alábbi gondolatot: „Úgy látom, hogy a tudás utáni vágy egyáltalán nem csökkent a magyar társadalomban, ezért a könyvtáraknak és a könyvtárosoknak mindig komoly szerepe lesz a jövőben is.”

Ez a pozitív jövőkép a tudomány iránt elkötelezetteknek jó hír, nekünk, könyvtárosoknak evidencia. Kérdés, hogy potenciális felhasználóinknak, még inkább szakkönyvtáraink fenntartóinak is az-e?

Gacsályi-Tölgyesi Ágnes

Fotó: Országgyűlési Könyvtár

„Könyvtár, ami összeköt”

Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok együttműködése – 2025

2011 és 2025 között 14. alkalommal valósult meg a Kövér László Házelnök úr által kiírt „Könyvtár, ami összeköt” ösztöndíjprogram, melyen eddig 128 ösztöndíjas és 61 budapesti delegált könyvtáros, összesen 189 fő vett részt, akikből 104 fő határon túli könyvtárban dolgozik.

2025-ben 9 határon túli és 1 magyarországi könyvtáros nyerte meg a pályázatot:

MAGYARORSZÁG ROMÁNIA

Kovács Evelin (Katona József Könyvtár, Kecskemét)
Gencsi Eszter (Iuliu Hatieganu Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, Valeriu Bologa Könyvtára, Kolozsvár)
Imre Eszter (Teleki-Bolyai Könyvtár, Marosvásárhely)
Máthé-Miklós Mónika (Városi Könyvtár, Székelyudvarhely)

UKRAJNA

Molnár Henrietta-Orsolya (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely)
Toma Brigitta Mária (Szatmár Megyei Könyvtár, Szatmárnémeti)

SZERBIA SZLOVÁKIA

Asztalos Annamária (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász)
Popovics Nikoletta (Somi Községi Könyvtár, Som)
Szalai Andrea (Szabadkai Városi Könyvtár, Szabadka)
Gabriela Szencziová (Szinyei József Könyvtár, Komárom)

Delegált budapesti könyvtárosok:

Bartucz Virág (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Központi Könyvtár, Olvasószolgálati Osztály)
Fehér Anna Orsolya (Országgyűlési Könyvtár)
Juhász István (Országos Idegennyelvű Könyvtár)

Az ösztöndíjasoknak és a budapesti delegáltaknak két héten át, 2025. szeptember 14-től 27-ig nyílt lehetőségük közelebbről megismerkedni az Országgyűlési Könyvtár, valamint az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság munkájával, de a program arra is kiváló alkalmat kínált, hogy betekintést nyerjenek a magyar könyvtárosok életébe. Ennek érdekében több budapesti és vidéki közgyűjteménybe is ellátogattak, melynek révén képet kaphattak a hazai közkönyvtárak, illetve egyes felsőoktatási és szakkönyvtárak, valamint egyházi gyűjtemények munkájáról és állományáról.

A Nemzeti Könyvtár és a Könyvtári Intézet meglátogatása után még a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára, az Országos Idegennyelvű Könyvtár, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az MTA Könyvtár és Információs Központ és az ELTE Egyetemi Könyvtár is tartalmas programot biztosított számukra. A program végén még a Piarista Gimnázium Könyvtárával és a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtárával is megismerkedhettek. A kolozsvári orvosi kar könyvtárosát a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára is szeretettel fogadta.

A Ceglédi Városi Könyvtárat, a kecskeméti Katona József Könyvtárat, és a tatbányai TMJV József Attila Könyvtárat egész napos kirándulás keretében látogatta meg a csapat.

Minden látogatás fontos szakmai tapasztalatokat adott a résztvevőknek, ezúton is köszönjük a könyvtárak vezetőinek és munkatársainak a kedves fogadtatást, a színvonalas bemutatásokat és a felejthetetlen élményeket.

A szakmai programokon túl személyes és baráti kapcsolatok is épültek egymással, a szervezőkkel és a fogadó intézmények munkatársaival is, bizonyítva, hogy a könyvtár(osság) tényleg összeköt bennünket határainkon innen és túl is.

Az ösztöndíjprogram után megerősödött bennem, hogy a könyvtáros szakma a Kárpát-medencében továbbra is együttműködésekre, tudásmegosztásra és közösségépítésre épül. A bejárt intézmények sokszínűsége megmutatta, hogy a határon átnyúló kapcsolatoknak egyre nagyobb szerepe lesz: közös programok, olvasásnépszerűsítő kezdeményezések, szakmai műhelyek és egymást segítő szolgáltatásfejlesztések formájában. Úgy látom, a jövő könyvtára akkor lesz igazán élő, ha a térség intézményei egymás jó gyakorlataiból merítenek, ugyanúgy, ahogy mi is inspirálódunk a bennünket vendégül látó könyvtáraktól. A program során leginkább a gyakorlati szakmai készségeim fejlődtek. Mélyebb rálátást kaptam a katalogizálás, a digitalizálás és a restaurálás módszertanára, folyamataira. Erősödtek a gyermekrészlegben hasznosítható kompetenciáim is: új programötleteket, olvasásnépszerűsítő játékokat és a fiatalok megszólításához szükséges technikákat sajátítottam el. A program a saját szakmai identitásomat is erősítette. E tapasztalatokat szeretném beépíteni saját könyvtáram mindennapjaiba: új programok indításával, a gyerekekkel való munka gazdagításával, valamint azzal, hogy tudatosabban kapcsolódom más könyvtárakhoz. Hiszem, hogy a szakma ereje a hálózatosságban és a nyitottságban rejlik, és ezt a szemléletet kívánom továbbvinni.

Kovács Evelin

Katona József Könyvtár, Kecskemét

Könyvtárosnak lenni nem csupán egy szakma, hanem egy szívvel-lélekkel végzendő hivatás. A programban való részvétel sokat adott nekem úgy szakmailag, mint emberileg. Mindaz, amit a két hét alatt megtapasztalhattam a jövőbeli munkám hasznára válik, hisz remek megoldásokkal, ötletekkel gazdagodtam úgy a muzeális dokumentumok gondozása, mint a könyvtárhazználókkal való kommunikáció terén, ugyanakkor nagyszerű lehetőségekről értesültem. Bízom abban, hogy az itt kötött kapcsolatok hosszútávú együttműködések eredményeznek a közös fejlődés érdekében. Megtanultam, hogy jöhetünk bármilyen típusú könyvtárból, nyilvános, egyetemi vagy szakkönyvtár, körbevehet bármilyen határ, a könyvtár és annak szeretete összeköt minket.

Gencsi Eszter

Iuliu Hatieganu Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, Valeriu Bologa Könyvtár, Kolozsvár

Az ösztöndíjprogramban való részvétel után hogyan látja a könyvtáros szakma jövőjét a Kárpát-medencében, különös tekintettel a határon átnyúló együttműködésekre? Milyen szakmai készségeket és kompetenciákat fejlesztett leginkább az ösztöndíj során, és hogyan tervezné ezeket a jövőbeni munkájában hasznosítani?

Összeállította:

**SZÜTS ETELE,
SZEIFER CSABA**

A pályázat kapcsán rengeteg programon és programfajtan vettem részt, ami nem csak inspiráló volt, de egy más belátást is adott számomra, hogy tudnám megvalósítani azokat az ötleteket, amiket megterveztem, de nem szántam el magam, hogy megvalósítsam bizonyos okokból. Azoknak a programoknak örültem legjobban, amelyekben szükséges volt az együttműködés, az ötletcseré és a megbeszélés/felvilágosítás. Az Országgyűlési Könyvtárban betekintést kaptunk munkájukba, és el tudtunk mélyülni a szakmai dolgokban. Nagyon értékeltem, hogy részt vettünk egy irodalomterápiás foglalkozáson is. Ez a program számomra bizonyítja, hogy a könyvtáros valóban őrző: a múlt értékeinek vigyázója és a jövő kapuinak megnyitója. Számomra a legmeghatározóbb élmény a Ceglédi Városi Könyvtár marad. Nagyon ritka az az intézmény, ahol ilyen hihetetlen elhivatottsággal rendelkeznek a könyvtárosok. Ahol érzed azt, hogy mindenki egy irányban húz, mindenkinek egy és ugyanaz a célja, az ember „megmentése” a szövegek és a kultúra segítségével. Nagy lendületet, és sok jó ötletet sikerült begyűjtsek Cegléden. Lenyűgöző az ifjúsági könyvtáros és a munkája is.

Toma Brigitta Mária

Szatmár Megyei Könyvtár, Szatmárnémeti

Az ösztöndíjprogram tapasztalatai azt erősítették meg bennem, hogy a könyvtárosok a Kárpát-medencében egy olyan szakmai közösség, akik nem pusztán a kultúra iránt elkötelezettek, hanem egymás iránt is, értem ez alatt például az önzetlen tudásátadást, amit megtapasztalhattunk a két hét során. Tanulságos számomra az volt, hogy a könyvtár ma már nem csupán információs tér, hanem fontos társadalmi szerepe is van, ahol a közösségi élmények, a kreatív megoldások és az olvasókhöz való viszony minősége akár ugyanolyan súlyú tényező lehet, mint maga a gyűjtemény. Ezt különösen jól mutatta meg a kecskeméti könyvtár: a rugalmasan alakítható olvasói terek, a beszélgető kuckó vagy a szabadulószo- ba nem egyszerűen jó gyakorlatok, hanem a könyvtár élménnyé és helyszínné válásának példái, amelyekhez a használók érzelmileg is kötődhetnek. A ceglédi tinivilág szintén nagyon jó példa erre: a fiatalok megszólítása akkor működik, ha a könyvtár képes nyelvet és teret váltani. A jövőbeni pályázókat pedig csak bátorítani tudom a részvételre, minden tekintetben maradandó élmény!

Bartucz Virág

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár,
Budapest

Az ilyen programok találkozási pontot nyújtanak, ahol szakmai ismeretségek alakulnak ki, valamint egymástól és a meglátogatott intézményektől sokat tanulhatnak a résztvevő könyvtárosok. A határokon átvéló kapcsolati háló a szakmán belüli összetartás elősegítésére és az előre vivő együttműködések táptalajául is szolgálhat.

Amikor könyvtárszakra jártam (2011 és 2014 között) azt mondták nekünk, már a '80-as években temették a könyvtáros szakmát. Ez ma is megmosolyogtat, hiszen amíg ilyen lelkes fiatal kollégák dolgoznak határon innen és túl, egy darabig még biztosan nem kell kongatni a vészharangot. Számomra a program elsődleges hozománya a szakmai identitásom újbóli megszilárdítása volt. Ezen felül olvasószolgálati könyvtárosként úgy érzem, ötleteket kaptam a mindennapi munkám hatékonyságának növeléséhez. Valamint olyan szolgáltatásokkal is megismerkedtem, amelynek hála el tudom igazítani az olvasót a megfelelő könyvtárakba, ha nem tudok neki helyben segíteni. Mivel szakkönyvtárban dolgozom, nem mindent tudok átültetni a gyakorlatba, viszont jó volt látni, mennyi proaktív, innovációval teli könyvtár létezik, melyekre méltán büszkék az ott dolgozó kollégák.

Juhász István

Országos Idegennyelvű Könyvtár,
Budapest

Az ösztöndíjprogramban való részvétel megerősítette bennem, hogy a könyvtáros szakma jövője a Kárpát-medencében elsősorban az együttműködésre, a közösségépítésre és a kulturális értékek megőrzésére épül. A határon átnyúló kapcsolatok által különböző régiók könyvtárosai dolgozhatnak közösen a helyi hagyományok, gyűjtemények és olvasáskultúra ápolásán. Úgy látom, hogy a szakma jövője az emberi kapcsolatokon, a tudásmegosztáson és a közös értékek bemutatásán alapul. Az ösztöndíj során leginkább a szakmai együttműködés, a projekttervezés és a közösségi programok szervezéséhez szükséges készségeim fejlődtek. Megtanultam hatékonyabban kommunikálni, csapatban gondolkodni. A jövőben szeretném ezeket a tapasztalatokat a helyi és határon túli könyvtárak közötti kapcsolatok erősítésében, valamint olyan programok megvalósításában kamatoztatni, amelyek elősegítik a közös kulturális identitás és a könyvtári hálózatok fejlődését.

Popovics Nikolett

Beregsomi Községi Könyvtár

Az ösztöndíjprogram időtartama alatt a minőség, és az alázattal végzett munka élménye volt számomra a meghatározó. Ugyanazt a szakmai és emberi minőséget tapasztaltam minden könyvtárban, és ez megerősített abbéli meggyőződésemben, hogy a minőség feltétele elsősorban a jellem és a tudás, és csak utána következnek a külső körülmények. Azt is láttam, hogy kiváló együttműködések jöhetnek létre a Kárpát-medencei könyvtárak között. Egészen biztos vagyok benne, hogy a Teleki Téka részéről erre van igény és hajlandóság, amit a már meglévő kapcsolatok és együttműködések is tanúsítanak.

Számos hasznos gyakorlatot láttam a könyvtárlátogatások során. Láthattam a gyakorlatban, hogy hogyan lehet nagyon erős könyvtári hagyományt teremteni, illetve azt is, hogy történelmi jelentőségű, patinás intézményként hogyan lehet a minőséget megtartva korszerűvé válni. Elsősorban ezen szeretnék dolgozni itthon: Teleki Sámuel könyvtáralapító szándékaival összhangban megújítani a könyvtári és múzeumi lehetőségeinket. Közösségépítés terén is kiváló példákat láttam, amelyeket itthon is megvalósíthatónak gondolok.

Hálás vagyok a lehetőségért, és biztosíthatom Önöket afelől, hogy a Teleki Téka jelentkezni fog ötletcsere és szakmai kérdések kapcsán!

Imre Eszter

Teleki-Bolyai Könyvtár,
Marosvásárhely

A program tapasztalatai megerősítettek abban, hogy a könyvtárosi hivatás a Kárpát-medencében nem pusztán szakma, hanem küldetés is: múlt és jövő, tudás és közösség összekapcsol(ód)ása. A határon átnyúló együttműködésekben látom a jövő kulcsát, hiszen ezek révén kézzelfoghatóvá válik az összetartozás érzése, sőt egy valódi, folyamatos tudás- és tapasztalatcsere is létrejöhet. Az anyaországi képzések lehetővé teszik a határon túli könyvtárosoknak a legújabb innovációk és szakmai kezdeményezések megismerését, a felzárkózást. Tapasztalatcserevel olyan technikákat és módszereket oszthatnak meg egymással, amelyekkel több ember vonzható be a könyvtárba, és a munka hatékonyabbá, a szolgáltatások korszerűbbé tehetőek. Az ösztöndíjprogram során elsősorban három területen érzékeltem fejlődést: a szakmai nyitottságban, az együttműködési készségben és a stratégiai gondolkodásban. A különböző típusú könyvtárak és gyűjtemények megismerése rávilágított arra, hogy a könyvtárak ma már nem kizárólag a dokumentumok őrzésének és feldolgozásának terei, hanem sokkal inkább komplex szolgáltatói és közösségi (tudás)központok. A megszerzett kompetenciák nemcsak a szakmai mindennapokat teszik gazdagabbá, hanem egy olyan értékrendet is megerősítenek, amelyben a hivatás a közösség szolgálatának és kulturális örökségünk továbbadásának felelősségteljes küldetésekként jelenik meg.

Homonaji-Szalai Andrea

Szabadkai Városi Könyvtár

Molnár Henrietta-Orsolya

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely

Nekem, mint erdélyi könyvtárosnak, újdonság volt azt látni, miként működtetik a könyvtárakat egyes kollégák közösségi térként. A hagyományosan ismert könyvtáros fogalma mára egy szerteágazó munkakörre nőtte ki magát, ha arra gondolunk, hogy egyre többen foglalkoznak rendezvényszervezéssel könyvtáron belül. Külön csodálatra méltó volt azt is megtapasztalni, hogy még a világvárvány ideje alatt is sikerült az olvasói igényeket kielégíteni. A Kárpát-medencében a könyvtárosi szakma jövőjét a jó kapcsolatok építésében látom, különösen a határokon átnyúlva, hogy legyen honnan ihletet meríteni, ötletekkel gazdagodni, hogy lépést tudjunk tartani a fejlődő világgal, és ezáltal az olvasói igényekkel. A Budapesten eltöltött két hét alatt alkalmam volt elsajátítani olyan módszereket, amelyek az olvasókat esetleg "becsábítják" a könyvtárba, és ha azt az érzést keltjük bennük, hogy jó hozzánk bejönni, levesznek a polcra egy könyvet, beleolvasnak, s talán kölcsönözni is előszeretettel fognak – főleg, ha még szimbolikus jutalomban is részesülnek. Hazatérve úgy éreztem, nagyon sokat tanultam, tapasztaltam, mind szakmailag, mind emberileg; lelkesen, megújult erővel tudtam visszatérni az olvasóinkhoz.

A könyvtáros szakma a 21. században hatalmas változások előtt áll. Az utolsó évtizedben az emberek elvárásai, igényei is megváltoztak, amelyekhez nekünk, könyvtárosoknak is igazodnunk kell. Kiemelt céljaink: a fiatalokat megtanítani a könyvtárak, a könyv szeretetére, szolgáltatásaink hatékony felhasználására; átformálni a könyvtárról alkotott régimódi nézeteket; segíteni az idősnek megtalálni a helyüket a digitális világban; miközben igyekszünk minél több tudást, helytörténeti ismeretet becsempészni a foglalkozásokba. A Kárpát-medencei könyvtárosok együttműködésének ápolása több szempontból is kulcsfontosságú. Minden könyvtárnak megvan a maga sajátossága, s a jó gyakorlatokat, ötleteket a kapcsolatok által könnyen „elcsenhetjük” egymástól. A kölcsönös segítségnyújtásnak nem elsősorban az állománybővítés a célja, hanem a külföldi magyarok kulturális támogatása is, hiszen anyanyelvünk és magyarságunk megőrzésében a könyvtárak kulcsfontosságú szerepet töltenek be. „A megszerzett tudás csak akkor válik valódi tudássá, ha képes vagy rá, hogy közöld másokkal.” Geert Kimpfen író idézete is kiválóan kifejezi, hogy a könyvtárak feladata nemcsak a tudás megszerzése, birtoklása, hanem elengedhetetlen annak közlése, továbbadása. Mivel rohanó, modern, digitális korban élünk, ezért szükséges a tudást más formában át-, ill. előadni, legyen az épp egy interaktív játék, társasjáték, szabadulószober vagy épp egy puzzle.

Gabriela Szenczióvá

Szinnyei József Könyvtár,
Komárom, Szlovákia

Nagy megtiszteltetés volt a „Könyvtár, ami összeköt” ösztöndíjprogramban részt venni, mint az Országgyűlési Könyvtár delegáltja. Felemelő élmény volt megismerni a határon túli fiatal könyvtárosok képviselőit. Sokat jelentett számomra, hogy betekintést nyerhettem a többi ösztöndíjas kolléga intézményének működésébe is. A megismerés folyamatában sokat segített az egymás közötti eszmecsere, akár a rövid beszámoló olvasásakor, akár a külső helyszínek látogatása során. Jó látni, hogy van fiatal reprezentációja a könyvtárosi szakmának a külföldi könyvtárakban is, akik lelkesen és kreatívan állnak hozzá a számukra kijelölt feladatokhoz. A különböző intézmények látogatása során is azt figyelhettem meg, hogy a kollégák igyekeztek megismerni a helyi sajátosságokat, majd saját intézményükhöz mérték azokat. Örömmel tölt el, hogy mennyi új, pozitív dolgot tud ez a program mindenkinek adni, amit hazavihet és kamatoztathat a saját munkájában, életében. Legyen ez akár egy szabadulószober programterv vagy a digitalizációs lehetőségek kibővítése. Az információátadás mellett természetesen a kapcsolatépítés is fontos szerepet töltött be ez alatt a két hét alatt. Mindenki elérhetőséget cserélt, amelynek köszönhetően kisegíthettük egymást tudnivalókkal a program során, de azt követően is, hogy mindenki hazatért. A „Könyvtár, ami összeköt” során kialakított kapcsolatok igazából a legfontosabb alkotóelemei a programsorozatnak. Amik megmaradnak, megerősödnek későbbi találkozások során.

Fehér Anna Orsolya

Országgyűlési Könyvtár,
Budapest

A „Könyvtár, ami összeköt” 2025-ös programján való részvétel számomra újszerű élmény volt, már csak azért is, mert a könyvtárosi oldalról a könyvtárak világa is újszerű környezet számomra. Ahogyan az általam összeállított pályázati anyagban is leírtam, a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtárnak nagyon sokat jelentenek a testvérkönyvtári kapcsolatai, mind kapcsolatrendszerét, mind kulturális irányítóját tekintve. A program során volt szerencsém belelátni e (testvérkönyvtári) kapcsolatok igazi jelentésébe, és abba, hogy milyen megtisztelő ez a társaság, amelybe intézményünk tartozik. Azt hiszem, hogy amit társaimmal megtapasztalhattunk a program során: amíg az a lelkesedés, megújulni vágyás és elhivatottság, az a professzionalizmus és alázat fennáll a Kárpát-medencei könyvtárak működésében, addig egyszerű lesz egy pozitív jövőképet látni magunk előtt. Olyan emberekkel találkozhattunk, akiknek érték a közösség, legyen az olvasói vagy kollegiális, és akik nagylelkűek a tudásukkal és a lehetőségeikkel, amennyiben kulturális értékeink fennmaradásáról van szó. Olyan intézményeket látogathattunk, ahol ezen eszmeiség nyomán ötvöződik a hagyomány és innováció, ahol a múlt kincsei és jelentése értéket és helyet kap a jelenben. Azt gondolom, hogy amíg ez a kettősség, ez a szellemiség létrejöhet, és amíg mi, a 2025-ös csoport résztvevői is vinni tudjuk ezt magunkkal, ennek a nevében maradunk kapcsolatban, közösségben, addig biztonsággal nézhetünk a jövő felé.

Máthé-Miklós Mónika
Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár

A könyvtári működés hatékonysága szempontjából az egyik legfontosabb elemnek az összetartást tartom. Napjainkban óriási szükség van a kapcsolatok fenntartására, hogy a munkában egymás segítői és támaszai legyünk. Az együttműködésben rengeteg lehetőség rejlik, mert átadhatjuk tapasztalatainkat, könyvtári állományunk fölös példányait cserére bocsájthatjuk, a saját kiadványokból összeállított csomagokat állíthatunk össze, a konferenciákon megoszthatjuk egymással tudásunkat, továbbképzéseken, rendezvényeken vehetünk részt. Ihletet merítve az ösztöndíjprogramból szerintem érdemes lenne egymás könyvtáraiba látogatásokat szerveznünk. A legfontosabb talán mégis az lenne, hogy egy közös fórumot hozzunk létre az egyszerűbb kapcsolattartás érdekében. Meg kell tartani a program során kialakult közösséget és létre kell hozni egy hálózatot, annak érdekében, hogy a felmerülő problémákra, kihívásokra együttesen, egymást segítve tudjunk válaszolni.

Rendkívül fontos a hosszú távú tervezés, a jó marketing, a továbbképzések és a játékos feladatok alkalmazása. A kis költségvetéssel rendelkező könyvtárak esetében elengedhetetlen a kreativitás, például a leselejtezett kiadványok díszítésként szolgálhatnak tovább a könyvtárban; vagy barter által a saját állományunk gyarapítása is megoldható plusz költségek nélkül. A program során kihangsúlyozták, hogy szemléletmódot kell váltani, ha lépést szeretnénk tartani a fejlődéssel, mert fontos, hogy a könyvtár a hagyományos szolgáltatásokon túl a terápiás segítségnyújtás, a közösségépítés és a szórakozás, kikapcsolódás fellegváraként működjön tovább.

Asztalos Annamária
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Apáczai Csere János Könyvtár, Beregszász

Képek: Juhász Erzsébet Könyvtár

Modern könyvtár, klasszikus értékek

– így inspirál a topolyai
Juhász Erzsébet Könyvtár

A topolyai Juhász Erzsébet Könyvtárban az olvasás iránti szeretet nemcsak elképzelés, hanem mindennapi gyakorlat. Az olvasóvá nevelés intézményünk egyik legfontosabb küldetése, mert hiszünk abban, hogy a könyvek közösséget teremtenek, gondolkodásra ösztönöznek és formálják a jellemet.

Legyen szó irodalmi estekről, könyvbemutatókról, olvasókörokról, gyerekeknek szóló interaktív foglalkozásokról vagy épp izgalmas szabadulósobákról, minden programunk azt szolgálja, hogy az olvasás élménye közelebb kerüljön minden korosztályhoz, mert egy modern könyvtárban a történetek nemcsak elhangzanak, hanem életre is kelnek.

Hagyományból trendteremtés

Topolyán az olvasás népszerűsítésének több mint másfél évszázados hagyománya van. Az 1871-ben alakult Polgári Olvasóegylet nemcsak a művelődés és a közösségi élet bölcsője volt, hanem megteremtette annak a szellemi alapját is, amelyre 1945-ben a topolyai könyvtár épült. Az intézmény idén ünnepli fennállásának 80. évfordulóját, és ebből a gazdag múltból merítve született meg az *Olvasólámpa Kör*, amely egy modern formában újjáéledt hagyomány, ahol a közösségi olvasás élménye új fényt kapott. Civil kezdeményezés, amelynek a lelke maga az olvasó. Emellett nemcsak magyarul, hanem külön szerb nyelven is működik, így az olvasás öröme és a kulturális párbeszéd két nyelven, egymással párhuzamosan valósul meg, ahogyan az Topolyán természetesen is.

Az Olvasólámpa Kör egyszerre tisztelgés a múlt előtt és lépés a jövő felé. A régi olvasókörok hangulatát idézi, de teljesen új,

kortárs formában. Nem poros könyvek fölé hajló csendes társaság, hanem inspiráló közösség, ahol a modern irodalom kerül reflektorfénybe beszélgetések, közös gondolkodás formájában.

A cél ugyanaz, mint 150 évvel ezelőtt: közösséget teremteni az olvasás köré. Csak ma már a lámpa fénye mellé okostelefonok, digitális könyvek és online találkozók is társulnak, mert az olvasás élménye örök, csak a formája változik.

Rendhagyó oktatóterem könyvtári környezetben

A generációs olvasási mustra következő állomása a topolyai könyvtárban az óvodások, kisiskolások számára szervezett edukatív és interaktív foglalkozások sorozata. Ezek igazi élményt jelentenek, ahol a mese, a mozgás és a modern technológia kéz a kézben jár. A klasszikus könyvtári értékeket ötvözzük a 21. század eszközeivel: a meseolvasást kiegészítik szövegértést fejlesztő játékok, memória- és mozgásos feladatok, így a tanulás természetes módon válik játékká.

A programok különlegessége, hogy gyakran két nyelven egyszerre – magyarul is és szerbül is – zajlanak, ami nemcsak a többnyelvű közösség mindennapjait tükrözi, hanem játékos nyelvtanulási lehetőséget is kínál. A gyerekek észrevétlenül tanulják meg, hogy a szavak többféleképpen is csengenek, de a történetek minden nyelven összekötnek minket.

Az utóbbi években egyre több foglalkozásunk kap szociális érzékenyítő tartalmat is, hiszen hisszük, hogy az empátia, az együttműködés és az elfogadás is tanulható, mégpedig legjobban közös mesélésen, játékon és nevetésen keresztül.

„Az Olvasólámpa Kör
egyszerre tisztelgés
a múlt előtt és lépés
a jövő felé.
A régi olvasókörok
hangulatát idézi,
de teljesen új,
kortárs formában”

Már harmadik éve szervezzük meg októberben a Mentális egészségnapokat, amelyek a lelki jóllét, az önismeret és az egymásra figyelés fontosságát helyezik középpontba. Ilyenkor a könyvtár megte-
lik élettel: mesefoglalkozások, beszélgetések, irodalmi estek és kreatív műhelyek váltják egymást, a cél pedig mindig ugyanaz – hogy egy kicsit jobban meg-
értsük önmagunkat és a másikat.

Idén a legkisebbek körében a Csalódott teknős című interaktív mesefoglalkozás aratta a legnagyobb sikert. A gyerekek játékos formában ismerkedtek meg az érzelmek világával, miközben megtanulták, hogy az odafigyelés és a megértés minden barátság alapja. A program végén pedig igazi meglepetés várta őket: élő teknősökkel találkozhattak a könyvtárban, akiket természetesen meg is simogathattak. Így vált a mese szó szerint életre kelt élménnyé a könyvtár falai között.

A topolyai Juhász Erzsébet Könyvtár esetében nemcsak a központi épület, hanem fiókkönyvtárai is kiemelt szerepet töltenek be a közösségi életben. A Liget Műhely Alapítvány 2024-es programjának köszönhetően könyvtárunk értékes Liget-

„Ezek a foglalkozások azt bizonyítják, hogy az irodalom nem egy távoli, elvont világ, hanem élő gondolat, csak a kulcsot kell jól megforgatni a „szabadulószoza” ajtajában”

kiadványcsomaggal gazdagodott – könyvekkel, mese-CD-kkel és a Szitakötő folyóirat számaival. Ezekre építve indítottuk el ismeretterjesztő foglalkozássorozatunkat, amely hónapról hónapra más-más témát dolgoz fel, a természet, az emberi kapcsolatok és a tudatos életmód világából merítve.

A sorozat első állomása a bácskossuthfalvi fiókkönyvtárban valósult meg, ahol az Építs kertet! című foglalkozás a gyerekek számára igazi kalanddá vált. A résztvevők nemcsak mesét hallgattak és játszottak, hanem saját kis magokat is ültettek, amelyeket később a könyvtárba visszatérve öntözhetnek, gondolhattak tovább.

A program így nemcsak a természet szeretetét és az olvasás örömét közvetítette, hanem felelősségre, kitartásra és gondoskodásra is tanított, hiszen ahogy a magból növény lesz, úgy növekszik a tudás és az élmény is, ha rendszeresen visszatérünk hozzá.

Szabadítsuk ki az irodalmat! – szabadulószoza, kincskeresés középiskolások részére

A topolyai Juhász Erzsébet Könyvtárban + a középiskolások számára szervezett foglalkozások célja az, hogy az irodalmat kiszabadítsuk a megszokott, tantermi keretek közül, és új, élményszerű formában közelítsük meg. Itt nem csendben olvasunk a polcok között, hanem gondolkodunk, vitatkozunk, játszunk. A diákok komoly irodalmi műveket dolgoznak fel, de úgy, hogy az számukra is érthető, átélhető legyen. Az olvasás a felkészülés része, hiszen a tör-

ténetek mélyebb megértésére csak ezután van lehetőség. A könyvtárban berendezett szabadulószozában kell bizonyítaniuk, hogy valóban értik, amit olvastak. Az egyik legsikeresebb ilyen irodalmi játékunk Juhász Erzsébet Határregény című művére épült. Különleges élmény volt, hogy a könyvtár névadójának legismertebb regénye így vált a fiatalok számára is izgalmas, felfedezésre váró történeté.

Ezek a foglalkozások azt bizonyítják, hogy az irodalom nem egy távoli, elvont világ, hanem élő gondolat, csak a kulcsot kell jól megforgatni a „szabadulószoza” ajtajában.

A középiskolások számára időszakonként könyvtárhasználati foglalkozásokat tartunk, amelyek nem frontális előadások, hanem igazi kincskereső kalandok. A diákok játékos formában fedezik fel, hogyan működik a könyvtár: megismerik az ETO logikáját, a könyvek rendszerezésének alapelveit, miközben rejtett nyomokat követnek, könyvekben elbújt utalásokat és polcok mögé rejtett rejtvényeket oldanak meg. A játék szerves része a könyvtár elektronikus katalógusa és a mobiltelefonos applikációja, így a fiatalok a digitális eszközöket is aktívan bevonják a feladatmegoldásba.

A kincskeresés végére nemcsak a „titkos kódot” találják meg, hanem azt is megtanulják, hogyan érdemes gondolkodni, keresni és tájékozódni a könyvtár világában. Mindez egyszerre fejleszti a logikát, az információkeresési készséget és az együttműködést, éppen úgy, ahogy a modern könyvtár is ötvözi a hagyományt a digitális tudással.

Bednárík Prokec Zita

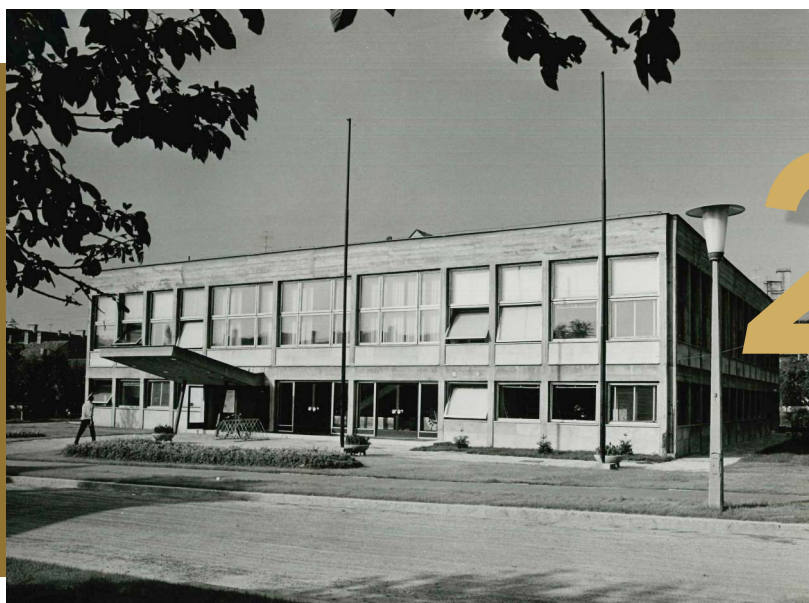
Építs kertet! című foglalkozás a bácskossuthfalvi fiókkönyvtárban

Oktatóterem könyvtári környezetben a központi épületben Topolyán

Könyvtárismereti játékok

200 évnyi könyvtárosság Kaposvárott

A kaposvári vármegyei könyvtár története a reformkorban kezdődött, gróf Festetics László 1000 ezüstforintjának felajánlásával. A Somogy, Tolna és Zala megyei nagybirtokos apja nyomdokait követve támogatta a kaposvári könyvtárügyet. Példáját számos helyi közméltóság, nemes és birtokos követte pénz, értékes tárgyak és főként könyvek adományozásával. Mérey Sándor főispán, Ocskay Antal püspök, Gaál István táblabíró, Somssich Pongrác alispán, Sárközy István alispán, földbirtokos, Berzsenyi Dániel író, költő – és a sort még nagyon hosszan folytathatnánk. A könyvtár ezekben a kezdeti időkben a hasznos ismeretek terjesztését szolgálta, majd pár év múlva nyitották meg a szélesebb olvasóközönség felé, így hangsúlyozva a közművelődés fontosságát. Fontos megemlíteni Somssich József nevét, aki a könyvtár első hivatalos „őre” és igazgatója volt.

A fent leírt rövid kezdeti történetet és a fontosabb személyek említéseit Dr. Sipos Csaba könyvtárs és helytörténész a Somogy Vármegyei Könyvtárának Története a kezdetektől 1945-ig című könyvtártörténeti könyvében foglalta össze.

Ezt a történetet folytatta Varga Róbert, a kaposvári könyvtár egykori igazgatója A Kaposvári Megyei Könyvtár Története 1945–1960-ig című művében.

Idén, a könyvtár 200. születésnapjára a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Vármegyei Levéltárának igazgatóhelyettesével, Kiss Norbert Péterrel közösen megírtuk a kaposvári könyvtár történetét 1960-tól napjainkig.

A mostani cikk karaktereit könnyű lenne a száraz tényeket folytatva kitölteni a megjelent három kaposvári könyvtártörténeti mű segítségével, de nem ez a célom. Inkább arra tennék kísérletet, hogy egy vármegyei hatókörű városi könyvtár vezetőjeként a 21. században körbejárjak néhány olyan témát, amely a kaposvári könyvtárügy mind a 200 évében fel-feltűnt.

A könyvtártörténeti tényeken átrágva magam azt olvastam ki, hogy minden korban helyhiánnyal küszködünk mi könyvtárosok itt Kaposváron. Valahogy nekünk soha, semennyi hely és raktár nem elég, mindig mindent belakunk. A könyvtárosok általában nem szeretnek selejtezni, kidobni, pedig ez szükséges ahhoz, hogy ne nőjenek (dőljenek) ránk a könyvespolcok. Ma már a korszerű integrált könyvtári rendszerekből könnyen le lehet szűrni, melyik mű népszerű, és melyiktől tudunk megválni, ha már dönteni kell a helyhiány miatt.

Könyvtárunk jelenlegi épületét 1964-ben adták át, az országban az elsők között volt a megyei könyvtárak között, amelynek épületét valóban könyvtárnak tervezték, az akkori kor elvárásai szerinti legmodernebb értelemben. Ez az épület is kicsinek bizonyult, ezt már a '60-as években megalapította Kellner Bernát könyvtárigazgató, ezért folyamatosak voltak azok a törekvések, hogy kibővüljön a bibliotéka. A bővítésre 2001-ben került sor Varga Róbert igazgatósága idején, aki 2 évtizedig vezette a kaposvári könyvtárat. Az épület így majdnem 4000 négyzetméteressé bővült, de nyilván mondanom sem kell, ha a ben-

Örökség és megújulás párbeszéde egy térben - képek az intézmény életéből

ne dolgozó könyvtárosokat kérdezik, ez kevés, ha engem mint igazgatót, akkor azt mondom, pontosan elég.

Miért elég ez szerintem? Ma már a könyvtár közösségi tér funkciója ugyanolyan fontos, mint a dokumentumok tervszerű beszerzése/rendszerezése/raktározása/rendelkezésre bocsátása. A könyvtárlátogatók időt tölteni jönnek hozzánk: leülni, olvasni, tanulni, beszélgetni, inspirálódni, kulturált helyen várakozni, játszani és találkozni egymással. Ehhez nagy és szelős terek kellene, nem könyvespolcokkal telezsúfolt labirintusok. Sőt továbbmegyek, ki kell lépünk a könyvtár épületéből az online térbe, hogy elérjük az olvasóinkat, leendő olvasóinkat, vagy akár azokat, akik soha nem jártak nálunk, de online tartalmainkkal találkozási pozitív megítélés alakul ki bennük könyvtárunkkal szemben. Ehhez erős online jelenlét kell, hozzáértő, felkészült szakemberekkel.

A másik érdekes dolog, amelyet felfedeztem, és kapcsolódik az előző gondolat sorhoz, miszerint minden korban küzdött a könyvtárunk az emberi erőforrás minőségével és/vagy mennyiségével. Vagy kevés volt a könyvtáros, vagy nem volt megfelelően képzett, vagy sem egyik, sem másik. Megmosolyogtatott, hogy Kaposváron az első klasszikusan könyvtárosi feladatokat egy nagybajomi földesúr, Sárközy István későbbi alispán látta el. Erről viccesen megjegyezte az egyik kollégám, hogy már akkor is személyzeti problémák lehettek a szakmában (egyébként én is Nagybajomban élek és onnan járok Kaposvárra dolgozni).

Kaposváron 10 éve megszűnt a felsőfokú könyvtárosképzés. Kihívásokkal teli a szakmai utánpótlás kérdése, főleg úgy, hogy a jelenlegi könyvtárvezetés másként gondolkozik a könyvtáros munkaköréről, mint eddig bármikor bárki, aki ezt az intézményt vezette. Ahogy a könyvtár tereit átrendeztük és kinyitottuk az elmúlt 3 évben, úgy a könyvtárost, mint munkavállalót is újradefiniáltuk: egy közösségekre és az online térre nyitott személyé, akinek ki kell lépnie a klasszikus könyvtárosi elefántcsonttoronyból. Igaz, még van hova fejlődni e téren, de haladunk, és nem csak én, mint vezető, hanem a közönségünk, közösségünk is érzékeli a változást.

Van még egy fontos dolog, amely az elmúlt 200 évben sokszor változott, de bő egy évtizede állandó az életünkben: a fenntartó. 2011 óta Kaposvár Megyei Jogú Városhoz tartozunk. Elődeim nevében nem nyilatkozhatok, de amit én elmondhatok az az, hogy eddig egy kérésemet sem utasították el. Minden ötletnek és elképzelésnek, amivel megkerestem őket, teret adtak, és hálas vagyok ezért.

Az évforduló kapcsán sok helyen kérdezik tőlem, hogyan látom a könyvtár, a könyvtárak jövőjét, vajon mi lesz 50 vagy 200 év múlva? A jövőbe nem látok, de a múltból a jelenbe átvetető útról van egy nagyon jó tapasztalatom, mégpedig egyfajta pozitív transzgenerációs élmény az emberekben a könyvtárunkkal, vagy általában a könyvtárakkal kapcsolatban. Mire is gondolok itt? Nagyon sok emberben él egy pozitív emlékkép gyerekkorából a könyvtárakkal kapcsolatban. Ide járt a tanítónénijével, szüleivel, nagyszüleivel, és amikor családjá lett, szívesen hozza ezért ide a gyermekét, majd pedig az unokáját is. Nagyon sok ilyen történetet osztanak meg velünk az emberek, és ez ad reményt arra, hogy ezután is generációról generációra adják a kilincset egymásnak az olvasni szerető emberek.

Gondolataimat Dr. Gombos Péter (MATE Kaposvári Campus főigazgató helyettes) egyik kiváló mondatával zárom: „A jó könyv segít feltenni az élet nagy kérdéseit.” Ezt nem pótolhatja sem a mesterséges intelligencia, sem a virtuális valóság. Mindig lesznek emberek tele kérdésekkel önmagukról és a világról – nekik kell egy Hely. Ez lesz a könyvtár, minden korban, minden körülmények között Kaposváron is.

Rázsits Veronika

„Arra tennék kísérletet, hogy egy vármegyei hatókörű városi könyvtár vezetőjeként a 21. században körbejárjak néhány olyan témát, amely a kaposvári könyvtárügy mind a 200 évében fel-feltűnt”

A brüsszeli magyar gyermek- és ifjúsági könyvtár, a Könyvtér alapítása

Régi álom vált valóra, amikor 2025 szeptemberében megnyitotta kapuit a belga főváros központjában a Könyvtér, a brüsszeli magyar gyermek- és ifjúsági könyvtár.

Brüsszelben számos olyan könyvtár létezik, amely az idegennyelvű (vagyis a franciától és a flamandtól eltérő) olvasók számára lehetőséget ad arra, hogy anyanyelvükön megjelent könyveket olvashassanak. 2025-ig nem létezett olyan, bárki számára hozzáférhető könyvtár, ahol kifejezetten magyar nyelvű gyermek- és ifjúsági könyvek olvashatók, kölcsönözhetők.

Egy ilyen könyvtár alapításának gondolata hosszú ideje dédelgetett álom volt több Brüsszelben élő szülő számára, de sok évig hiányzott a megvalósításhoz szükséges lendület, elszántság és idő. 2025 elején azonban a csillagok állása szerencsés volt: ehhez kellett az alapítók elszánt összefogása, számos önkéntes áldozatos munkája, hosszú órákon át folyó közös ötletelése, a brüsszeli Liszt

Intézet által Brüsszel katedrálisának szomszédságában, festői környezetben rendelkezésre bocsátott terem, és a könyvadományokat felajánló családok, hazai könyvtárak és kiadók nagylelkűsége.

A könyvtár alapításának egyik indító mérföldköve volt az a közös gondolkodás, amelynek gyümölcseként 2025 tavaszán megszületett az alapítók szándékát méltón kifejező név és logó. Az volt az elképzelésünk, hogy létrejöjjön Brüsszelben egy olyan közösségi tér, amelyben az itt élő gyermekek és szüleik anyanyelvük ápolása, az olvasás öröme mellett megoszthatják egymással könyvélményeiket és programokon – felolvasásokon, író-olvasó találkozók, gyerekfoglalkozásokon, olvasáskihívásokon – vehetnek részt. Így kapta a könyvtár a „Könyvtér” nevet, és a sok különféle könyvet egy – kinek pityangot, kinek malomkerekét ábrázoló – mintába rendező logót, amely egyszerre szimbolizálja sokszínűségünket és összetartozásunkat.

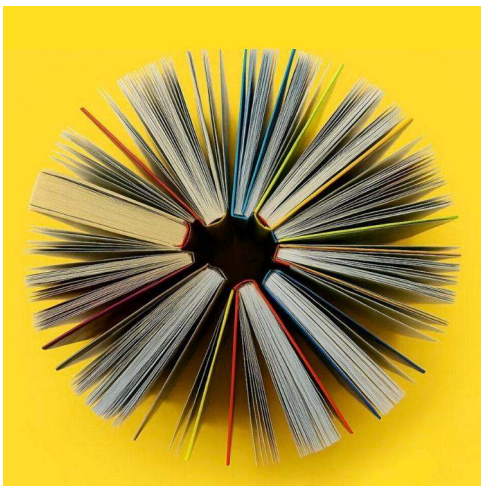
2025 májusában az alapítás további lényeges lépéseként elindítottuk a Könyvtér honlapját, Facebook- és Instagram-oldalát, és azóta is igyekszünk a belgiumi magyarok által elérhető fórumokon hírt adni tervezett eseményeinkről. Online jelenlétünket több módon is igyekszünk erősíteni: beindítottuk „könyvtérkép” sorozatunkat, amelynek keretében a jeles napokhoz kapcsolódóan ajánlunk a Könyvtér állományában fellelhető könyveket. Ezenkívül több könyvtárosi online csoportnak is tagjai lettünk, amelynek köszönhetően nap mint nap kapunk értékes tanácsokat, ötleteket. Terveink között szerepel egy több nyelv-

ven elérhető, a könyvek olvasását kvízekkel ellenőrző, játékelményt nyújtó oktatási eszköz használata is, amelynek kvizgyűjteményét hazai iskolákkal, könyvtárakkal és kiadókkal partnerségben szeretnénk bővíteni.

Megható volt megtapasztalni azt, hogy a Könyvtér megnyitásának hírért milyen örömmel és adakozó lelkülettel fogadták mind a belgiumi, mind a Magyarországon élő, az alapítók és az önkéntesek családi és baráti körébe tartozó szülők, valamint a hazai könyvtárak is. Jelentős könyvadományokat kaptunk számos könyvtártól, amelyek adományainak koordinálását a Hajdúsámsoni Petőfi Sándor Városi Könyvtár és a Süttői Községi Könyvtár végezte. Köszönettel tartozunk a brüsszeli Liszt Intézetnek is, amely számos könyvet felajánlott az állományából kölcsönzésre.

A kezdeményezésről több, gyermek- és ifjúsági könyvek kiadásával foglalkozó magyarországi kiadót is tájékoztattunk, és még a nyár folyamán jelentős nagyságú ingyenes könyvadományokat, illetve kedvezményes könyvvásárlási lehetőséget kaptunk, melyekért ezúton is szeretnénk köszönetet mondani. Terveink között szerepel, hogy a jövőben további kiadókkal és terjesztőkkel is felvegyük a kapcsolatot, és rendezvények, olvasáskihívások kapcsán is elmélyítsük az együttműködést az otthoni kiadókkal, hiszen közös érdekünk, hogy a könyvek és az olvasás szeretete minél nagyobb körben elterjedjen a Belgiumban élő gyermekek és fiatalok körében is.

A hazai könyvtáraktól, kiadóktól és családoktól érkező nagyszámú könyvfelaján-

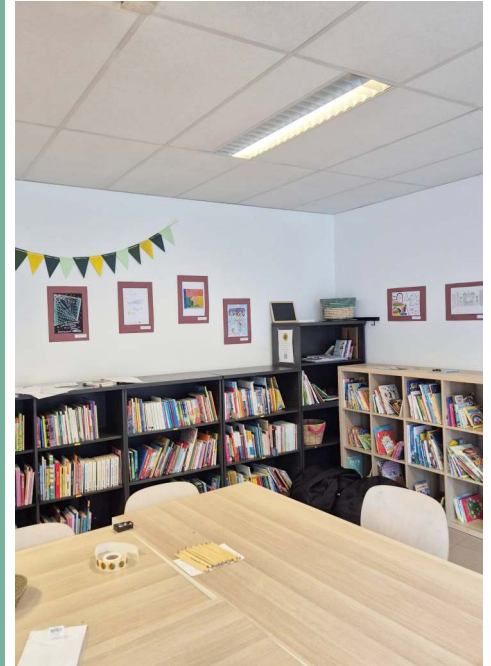
lásnak köszönhetően állományunk ma már több mint 1600 kötetet számlál. Nagy segítséget jelentett ebben az, hogy a brüsszeli Liszt Intézet lehetővé tette, hogy az adományokat bárki leadhassa az intézet rendes nyitvatartási idejében, így a könyvek egy része az Intézet főépületében gyűlt össze. Itt szeretnénk külön köszönetet mondani Bartos Csabának, a Liszt Intézet programszervezőjének és a teljes csapatnak, hogy számos ötlettel és segítőkészségükkel hozzájárultak a Könyvtér megnyitásához. A felajánlott könyvek másik részét számos brüsszeli és magyarországi helyszínről juttattuk el – komoly szervezést igénylő munkával – a Brüsszel belvárosában található helyszünkre.

A Könyvtér katalógusrendszerének kialakításakor számos szempontot vettünk figyelembe. Nem hagyhattuk figyelmen kívül, hogy a könyvtárat működtető könyvtárosok könyvtárosi szakképzettséggel nem rendelkeznek, és hogy a könyvvállomány nagysága – egyelőre – nem a nagyobb könyvtárakéhoz, hanem inkább egy kisebb iskolai könyvtáréhoz hasonlítható. Így végül az egyszerűen kezelhető, online felületen elérhető „Librarycat” katalógusrendszer mellett döntöttünk, amelybe a könyvek alapvető adatait nem sajátkezűleg kellett bevitelnünk, hanem azokat az OSZK rendszerében meglévő, ingyenesen hozzáférhető adatok egyszerű átvételével illeszthettük be. A könyveket három nagyobb korcsoport szerint rendeztük el a polcokon (0–3 év, 4–10 év, 11–18 év).

„Így kapta a könyvtár a „Könyvtér” nevet, és a sok különféle könyvet egy – kinek pitypangot, kinek malomkerekét ábrázoló – mintába rendező logót, amely egyszerre szimbolizálja sokszínűségünket és összetartozásunkat”

A könyvtárat belga jog szerinti nonprofit egyesületként (association sans but lucratif – ASBL) alapítottuk, így biztosítva a szükséges anyagi és szervezeti önállóságot ahhoz, hogy a működéshez szükséges bevételeket és kiadásokat kezelje. Ahhoz, hogy a könyvvállomány friss kiadványokkal bővíthessen, illetve a működés állandó költségeit fedezhessük, a beiratkozó olvasókat éves tagdíj megfizetésére kérjük. Ennek mértéke az olvasók szándékától és lehetőségeitől függ: három tagdíjkategória közül választhatnak a tagok. A „bronz” kategória 3 db könyv, az „ezüst” kategória 5 db könyv, az „arany” kategória 8 db könyv egyszerre történő kölcsönzésére biztosít lehetőséget.

A jelenleg is bővülő, különböző profilal és érdeklődési területtel rendelkező lelkes önkéntesekből álló csapat – amelynek tagjai között magyarnyelv- és irodalomtanárt, jogászt, művészetpedagógust, történelemtanárt, tolmácsot és mérnököt is találunk – kitartó munkájának köszönhető, hogy az adományozott könyvek eljutottak Magyarországról, illetve Brüsszel számos pontjáról a Könyvtér polcaira, hogy a könyvek bekerültek a Könyvtér katalógusába, és hogy sor kerülhetett a várva várt megnyitóra, majd az azt követő eseményekre, és hogy a könyvtár rendszeres nyitvatartással – csütörtökön és szombaton – várhatja az olvasókat.

A Könyvtér hivatalos megnyitójára 2025. szeptember 20-án került sor. A terem megtelt érdeklődő gyerekekkel és felnőttekkel, tapintható volt az izgatottság és öröm nemcsak a Könyvtér kitalálói és létrehozói, de minden jelenlévő részéről is. A megnyitó a brüsszeli Liszt Intézet igazgatója, Kovács Zsófia kedves és elismerő szavaival kezdődött, amelyet az alapítók személyes beszámolója és a könyvtárhasználat rövid ismertetése követett. A megnyitó előtt néhány héttel meghirdetett rajzpályázatra beérkezett gyermekrajzok alkotói között ajándékkönyveket sorsoltunk ki, és a rajzok a Könyvtér falait díszítik azóta is. Emlékezetes pillanat volt, amikor a jelenlévő gyerekek ünnepélyesen átvághatták a nemzeti színű szalagot. A képek is tanúsítják, hogy a Könyvtér megtelt étellel, és az azóta kapott visszajelzések is erősítik bennünk, hogy érdemes volt a sok fáradozás: a Könyvtér olyan örömteli, bensőséges hangulatú találkozóhellyé vált, amely egyre több gyermek és fiatal számára jelent olvasásra ihlető forrást.

Wynands-Szentmáry Kinga
Bodnár Zsófia

Amikor az első könyv kézbe kerül

– a Könyvkelengye-program

A Kulturális és Innovációs Minisztérium és az Országos Széchényi Könyvtár közös mintaprogramja korai olvasásra nevelés érdekében

A közös olvasás örömét és a magyar kultúra szeretetét vitte el a családokhoz a nemzeti könyvtár és a Kulturális és Innovációs Minisztérium közös programja, a Könyvkelengye, amely 2025 augusztus és szeptember folyamán valósult meg Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye hat településén. A mintaprojekt célja az volt, hogy a legkisebbek már életük első éveiben találkozzanak a könyvvel, mint élménnyel, és a családi olvasás természetes része legyen a mindennapjaiknak.

A program születése és célja

A Könyvkelengye megvalósításának gondolata 2023 elején fogalmazódott meg az Országos Széchényi Könyvtárban, annak felismeréseként, hogy a gyermekek olvasóvá nevelésében már a legkorábbi életstagesz is meghatározó. A kezdeményezés Rózsa Dávid főigazgató elképzeléséből született, és a Petőfi-program – Olvasó családok című pályázat támogatásával

valósulhatott meg. A kulturális kormányzat 12 millió forintot biztosított a pályázat megvalósítására, amely egyértelműen a nemzeti könyvtár egyik legsikeresebb társadalmi szemléletformáló programjává vált.

A kezdeményezés célja, hogy a 0–4 éves korosztály tagjai már kisgyermekként pozitív élményként találkozzanak a könyvekkel. A szülőkkel, nagyszülőkkel vagy nagyobb testvérekkel való közös mesélés, lapozgatás egyszerre erősíti a kötődést, és alakítja ki a könyvekkel való természetes és örömteli kapcsolatot. Az OSZK gondos szakmai válogatása a szülőknek is támogatást kínált a kultúrára nevelésben; a csomag lapozgatókat, böngészőket, ismeretterjesztő és játszva tanító, készségfejlesztő kiadványokat is tartalmazott.

A Könyvkelengye-csomag tartalma

A válogatásban a korai olvasás, a zenei játék és az érzelmi intelligencia fejlesztése egyaránt helyet kapott:

- Gyurkó Szilvia, Palya Bea és Szabó T. Anna közös, Minden gyerek kicsi kincs című kötete segítségével az egészséges és biztonságos testkép kialakítását erősítő verset és mondókat könnyen megtanulhatják a bölcsisek és ovisok is, a kedves mesét pedig örömmel olvashatja kicsi és nagy.
- Sam Taplin Kukucs-könyve – Hova bújtál, kisbagoly? című kiadványban stancolt oldalak, formára vágott alakzatok fejlesztik a kisgyerekek motorikus képességeit, mivel a képek mellett az adott tárgyak, élőlények formájával is megismerkedhetnek.
- A zeneiség és a nyelv elsajátításának fontossága is kiemelt szerepet kapott, így került a Könyvkelengyébe Szabó T. Anna Dudorászó című kötete, amelynek lapjain ritmikus mondókák, lágyabb altatók, számos vicces állat és ember jelenik meg;
- Kádár Annamária Lilla és Tündérbogyó – 30 érzelmi intelligencia fejlesztő mese című műve a hazai mesepszichológia úttörő szemléletét képviseli.
- A Pöttöm versek – Babamóka hason fekve különleges leporelló formátumú kiadvány, ezért mindegy, hogy ölünkben van a baba, vagy éppen hason fekszik: a közös olvasás mindig remek móka ezzel a könyvvel!
- A Kicsik könyve – Ismerkedés a színek világával című kiadvány segítségével a kisgyermek vizuális felfedezésre indulhatnak, megismerhetik az első színeket, képességeik fejlődnek, miközben kiszínezik az aranyos képeket, és béragsztják a matricákat. A feladatok nehézsége a 2 éves korosztály szintjéhez igazodik.

„A Könyvkelengye nem csupán könyvadomány-program, hanem egyfajta szemléletformáló kezdeményezés is, amely az olvasás közösségi és kulturális értékét helyezi középpontba”

Ezer családhoz jutott el az olvasás öröme

A mintaprojekt az Országos Széchényi Könyvtár szakmai irányításával és a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával valósult meg Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye hat településén: Kesznyétenben, Szerencsen, Taktaszadán, Gesztelyben, Sajóórosön és Ongán. A helyi önkormányzatok és könyvtárak együttműködése példás volt, amelynek köszönhetően összesen 1000 könyvcsomag jutott el a kisgyermekes családokhoz. Az átadások több helyszínen, a települések falunapjaihoz és városi rendezvényeihez kapcsolódva zajlottak. Koncz Zsófia, a Kulturális és Innovációs Minisztérium családokért felelős államtitkára mindenütt személyesen köszöntötte a családokat, több alkalommal Rózsa Dávid főigazgató és az OSZK főigazgatói kabinetvezetője kíséretében.

A program állomásain a könyvcsomagok átadása falunapok és fesztiválok keretében zajlott, amely a helyi közösségek ünnepevé tette az eseményeket. Szerencsen, az 5. Szerencsi Artúr Napok Fesztiválján Hankó Balázs kultúráért és innovációért

felelős miniszter is csatlakozott az átadás-hoz, ahol Koncz Zsófia kiemelte: a Könyvkelengye egy pilot program, amely az olvasást szeretné országszerte népszerűsíteni – kezdve egészen a legkisebbekkel.

A könyvek átadása nemcsak ajándékozás volt, hanem az olvasás és a családi összetartozás ünnepe. A helyszíneken közelről tapasztalhattuk meg a gyermekek és a szülők örömét, amikor kézbe vették a kiadványokat. Mindez mindannyiunkat megerősített abban, hogy érdemes folytatni a programot.

Az OSZK munkatársai a program minden szakaszát – a válogatástól és csomagolástól kezdve a szállításig és a kommunikációig – saját szervezésben bonyolították le, bizonyítva a könyvtári szakma közösségének erejét.

Szemléletformáló kezdeményezés

A Könyvkelengye nem csupán könyvadományprogram, hanem egyfajta szemléletformáló kezdeményezés is, amely az olvasás közösségi és kulturális értékét helyezi középpontba. Ez egyúttal összhangban áll

a november 3-án meghirdetett második Könyvtári Kihívás program célkitűzéseivel is. Az OSZK és a KIM közös célja, hogy a családokban újra természetes legyen a mesemondás, az együtt töltött könyves idő –, és hogy a nemzeti könyvtár ne csak a múlt őrzője, hanem a jövő olvasóinak támogatója is legyen.

Folytatás országos szinten

A mintaprojekt biztató fogadtatása megerősítette az OSZK-t abban a felismerésben, hogy a programra országos szinten is igény mutatkozik. A 2025-ös tapasztalatok alapján, reményeink szerint 2026-ban már a teljes országban folytatódhat a Könyvkelengye, a Kulturális és Innovációs Minisztériummal együttműködésben.

A Könyvkelengye egyszerre szól a könyvről, a családról és a közösségről. A nemzeti könyvtár e kezdeményezéssel nemcsak az olvasó nemzedékekért, hanem a kulturált, könyvtárba járó Magyarországért is dolgozik. Meggyőződésünk, hogy a könyvtárak a jövő tudástársadalmának kulcsintézményei maradnak, amelyekre a most felnövekvő nemzedékek is biztonsággal építhetnek.

Lewalt-Jezierski Zoltán

„A mintaprojekt az Országos Széchényi Könyvtár szakmai irányításával és a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával valósult meg Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye hat településén”

Az Oodi közelről, s távolról

Másfél óra a könyvtárosok Mekkájában

2025 augusztusában a Veszprémi Magyar–Finn Egyesület szervezésében nyolcan „Alvar Aalto útján” jártunk. Hárman utaztunk könyvtárosok, akiket a rengeteg látnivaló mellett leginkább a méltán világhírű Oodi érdekelt talán legjobban. Nagyon vártuk azt a néhány órát, amit ott tölthettünk.

Már a városnéző sétánk során hívogatóan kacsintgatott ránk a különleges épület a város központjában, de néhány órát még várnunk kellett, hogy belülről is megcsodálhassuk.

Sokan – könyvtárosok, építészek, rajongók – írták már le a lenyűgöző és különleges épületet. Ismerjük, olvashatjuk a gondolat megfogadásától a megnyitáig vezető utat. Miként tervezték évekig, miképp vonták be a közösséget, milyen igényfelmérések készültek és hogy született meg ez a csoda.

Mert az Oodi nem egy könyvtár, hanem egy valódi csoda. Valóban az, aminek megálmodták és megépítették: egy központ, egy inspiráló tér, ahol mindenki jól érezheti magát. Az Oodi a finn néplélek tükré. Annak szánták és azzá is vált. A könyvtár valódi esszenciája a finnságnak. Mint az idegenvezetőnkől megtudtuk a finn nép három alappillére a bizalom, az egyenlőség és a nyitottság. És ezt tükrözi a könyvtár. A könyvtárban barangolva valóban mindenhol ezzel a három fogalommal találkozhatunk.

Bizalom: minden nyitott, az eszközök szabadon használhatók. Legyen az egy sakk-tábla, egy társasjáték, egy 3D nyomtató,

egy textilnyomtató. Nagyon sok eszköz elérhető és használható önállóan, természetesen igény szerinti segítséggel. Ezek az eszközök már néhány hazai könyvtárban is elérhetőek – még ha nem is önálló használatra –, azonban a bárki számára kihelyezett vasaló azért némi meglepetést okozott. Bár valóban megbíznak a használókban, olvasókban, azért van olyan gitár, amit nem lehet kölcsönözni, csak helyben használni. De olyan is akad, ami kölcsönözhető.

Egyenlőség: Ennek filozófiája is áthatja az épületet, a könyvtárat. Az természetes, hogy a használók egyenlő elbírálás alá esnek, legyenek finnek, bevándorlók vagy hátrányos helyzetűek. De nem csak a szolgáltatásokban jelenik meg ez a gondolat. Az egész épület ezt sugalmazza. Hosszú évek tervezési munkája volt, hogy a legmegfelelőbb helyet találják meg a könyvtárnak. Így lett a belváros szívében, közvetlen a főpályaudvar mellett. Itt fordul meg a város 700 ezer lakosának nagy része. A hatalmas tér felől akadálytalanul bárki beléphet a könyvtárba. Az előcsarnok mindenkit befogad. Sehol egy lépcső, egy akadály, egy korlát. Az épület bárki számára nyitott és szabadon látogatható. És itt a hangsúly a bárkin van. A könyvtár elhelyezkedését nem csak a vasútállomás határozza meg. A tér másik oldalán magasodik a finn parlament épülete. A vezetőnk szerint tudatosan úgy tervezték a könyvtárat, hogy a csekély szintkülönbség ellenére is az Oodi terasza magasabban legyen, mint a parlament épülete. Üzenve ezzel a döntéshozóknak, látjuk a munkátokat, mi – a lakosság. Mi vagyunk magasabban. Mindenesetre azt a saját szemünkkel láttuk, saját magunk tapasztaltuk, hogy a terasról nem csak a híres Finlandia Házra, de a parlamentre is lenézünk.

Nyitottság: Tulajdonképpen minden, amit fentebb leírtam és tapasztaltunk. Nyitottak az újra, nyitottak egymásra és nyitottak a kihívásokra. Ha új igény érkezik, megvizsgálják, miképpen lehet arra reagálni. Bár a finnek általában magányos és magának való emberként ismerjük, mégis befogadók. A könyvtárba bárki bemegethet, és szinte bármit megtehet. Esetenként alszanak is a pihenni vágyók. Olvasnak, kölcsönöznek, de szinte a polcok között ehetnek is. A terek átláthatóak, a polcok alacsonyok. A hatalmas tereket mégis ügyesen törik meg, így nem zavaró a sok különböző funkció egymás mellett. Tökéletesen elkülönül a gyermekkönyvtár – bár inkább a gyermekirodalom a megfelelő kifejezés –, a szabadpolcos könyvkiválasztó, a büfé és a folyóiratolvasó. Elkülönül, mégis gondtalan az átjárás. Olyannyira, hogy a könyvszállító robot is könnyedén hozza-viszi a könyveket.

Ahogy már írtam: az Oodi nem egy könyvtár, hanem egy inspiráló csoda. Különleges, egyedi. Erről is meggyőződhattunk saját szemünkkel, mert utunk során volt szerencsénk egy újonnan átadott fiókkönyvtárban is járni. Ami szintén nagyon szép, minta lehet számunkra, de valójában „csak” egy jó könyvtár.

A végére még egy gondolat a példaértékű finn könyvtári rendszerről. Nem csak az a lenyűgöző, amilyenek a könyvtárak. Számomra sokkal inkább az, hogy a könyvtárak energiáit nem az igényteremtés köti le, hanem a valós kérések kiszolgálása. Azt viszont maximális odaadással végzik. A fővárosban és kisvárosokban is.

Oros Sándor

Könyvtár a híd alatt

A Békés Megyei Könyvtár és az MKE Békés Megyei Szervezete szakmai napján finn és észt könyvtárak mutatkoztak be a vármegye könyvtárosainak. Harri Annala, a Helsinki Központi Könyvtár nemzetközi részlegének könyvtárosa „Oodi: könyvtár a lakosság és a turisták szolgálatában” címmel tartott online előadást. Az „Oodi” Helsinki központi könyvtára, mely egyike a városban működő, közel 40 tagból álló városi könyvtárhálózatnak. A Helsinki Központi Könyvtár 2018 decemberében nyitott meg.

A finn jogszabály definiálja a könyvtári tevékenységek alábbi célkitűzéseit:

- egyenlő esélyű hozzáférés az oktatási és kulturális lehetőségekhez,
- információk és ismeretek elérhetővé és felhasználhatóvá tétele,
- az olvasáskultúrához és a digitális írástudás köthető készségek fejlesztése,
- az életen át tartó tanulás és a kompetenciafejlesztés támogatása,
- az aktív állampolgári lét, a demokrácia és a szólásszabadság előmozdítása.

A könyvtári szolgáltatások a jogszabályi háttérnek köszönhetően térítésmentesen igénybe vehetők.

Az Oodi szolgáltatásait és kialakítását a főváros lakosaival együttműködésben tervezték meg. Ez a folyamat már 2010-ben elindult, a könyvtár megnyitásával sem ért véget. A létesítmény egyedi tervezésű, célja az innovatív szolgáltatások láthatóvá tétele és támogatása.

Az épület három szintjét csigalépcső köti össze, mely lényegében az „Oodi” központi eleme. Egyszerre szimbolizálja a sokszínűséget, a befogadást és a művészi kifejezést.

A földszinti tér egy belvárosi utca (hasonló kivitelezés Békéscsabán is látható), mely a

híd alatt található. A városi utcákhoz hasonlóan számos szolgáltatás megtalálható, a látogatók szabadon sétálhatnak, nézelődhetnek. A nagy látogatottságú térben az információmegosztás különféle módjaiba ütközünk (pl. a lépcsőfokokon). Az ifjúsági részleg a fedett utca fölött, egy erkélyen található. A helyiség beszélgetésre, házi feladatok elkészítésére és kikapcsolódásra egyaránt alkalmas. A „Maijansali” a könyvtár többfunkciós rendezvényterme, mely nyilvános és zártkörű eseményeknek, előadásoknak, szemináriumoknak, beszélgetéseknek – vagy koktélparkinak – egyaránt otthont ad. A könyvtárban működő étterem gazdag kínálatával és catering-szolgáltatással rendelkezik. A Kino Regina filmszínház, mely a Nemzeti Audiovizuális Intézet filmvetítéseinek, programjainak és egyéb rendezvények számára egyaránt ideális helyszín.

A hídszerkezetben található a második emelet. Az itt lévő terek (oktatótermek, stúdiók, gamer termek) és technológiák biztosítják a könyvtári törvényben előírtak megvalósulását, az egész életen át tartó tanulás és a kompetenciafejlesztés támogatását. Ez a szint a tanulás mellett a kreatív alkotó- és a szabadidős tevékenységek tárháza. Az üvegezett, nagyablakos termek, a nyitott alkotóterek láthatóvá teszik a könyvtárhasználók kreativitását és tevékenységét. Podcastek készítése, multimédiás tartalmak szerkesztése, zenekari próbák, fotózás egyaránt elérhető a 6 stúdió valamelyikében. A terekben többek között videójáték-konzolok, 3D és nagyformátumú nyomtatók, varrógépek, forrasztók és lézervágók használhatók. A berendezések hozzájárulnak a fenntarthatósághoz, ugyanis a látogatók átalakíthatnak és megjavíthatnak alkatrészeket, eszközöket – minimális melléktermék keletkezése

„A híd harmadik emeletét stílszerűen „Könyvparadicsomnak” nevezik a látogatók”

mellett. A használók önállóan vagy a személyzet segítségével működtethetik az eszközparkot. A gépek használatához előzetes regisztráció szükséges, valamennyi eszköz térítésmentesen igénybe vehető.

A híd harmadik emeletét stílszerűen „Könyvparadicsomnak” nevezik a látogatók.

Ezen a szinten a közkönyvtári szolgáltatások várják az olvasókat. Itt található a hagyományos könyvtári gyűjtemény. Tágas és világos terek, alacsony polcok, széles lépcsők, eszköztöltési lehetőség, egyéni és csoportos munkaadomások, kényelmes ülőhelyek (fotelek és kanapék), barátságos légkör fogadja a betérőket. A fedett parkhoz hasonlítható térben rendszeresen közönségtalálkozókat, időnként klasszikus zenei előadásokat szerveznek. A gyűjteményben könyvek, filmek, társas- és videójátékok egyaránt hozzáférhetők. Itt található a kifejezetten a kisgyermekes családok számára kialakított részleg. Az épület egy nagyméretű erkéllyel is rendelkezik, ahol remek panoráma nyílik a szomszédos építményekre (parlament, Kiasma Kortárs Művészeti Múzeum, Nemzeti Múzeum, Finlandia-palota). Az erkélyen minden év májusától kávézó üzemel.

A könyvtár munkatársai azért dolgoznak, hogy az emberek megszerezzék és fejlesszék azokat a készségeket, melyekkel a társadalom aktív és hasznos tagjai lehetnek. Egy olyan nyilvános helyet működtetnek, ahol mindenki egyenlő, mindenkit tisztelnek, mindenki biztonságban érezheti magát. A szolgáltatásfejlesztés érdekében bátorítják a látogatókat a vélemények megosztására.

Az előadás fordítását Lupták Zoltán, a Békéscsabai Magyar-Finn Baráti Kör elnöke segítette. A finn és az észt partnerek előadásának szervezésében közreműködött Lipták Linda (FinEst Projekt).

Juhász Zoltán

A 2024–2025. évi Könyvtári Kihívás pályázat díjazottjai

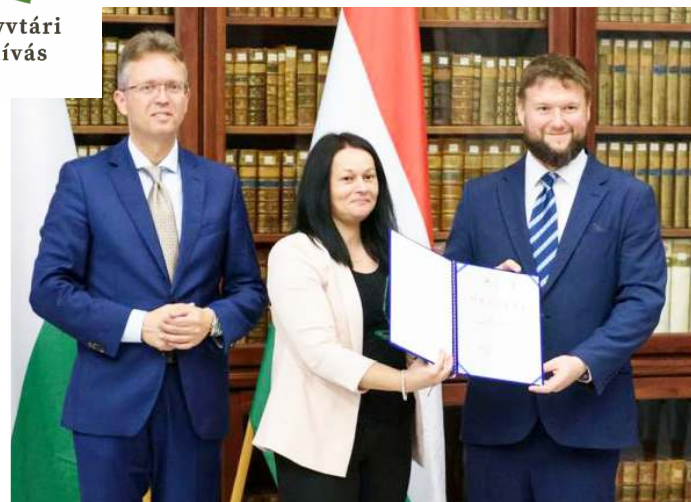

Könyvtári
Kihívás

Az Országos Széchényi Könyvtárban ünnepélyes keretek között 2025. november 3-án adta át Hankó Balázs kultúráért felelős miniszter és Vincze Máté közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár a 2024–2025. évi Könyvtári Kihívás pályázat elismeréseit.

A 2024 októberében útjára indított felhívás középpontjában az olvasás-népszerűsítés és a könyvtárhasználat innovatív

ösztönzése állt. A pályázat célja, hogy a könyvtárak innovatív módszerekkel népszerűsítsék az olvasást, növeljék látogatószámukat és a kölcsönzések számát az anyaországban és a Kárpát-medence magyarok által lakott területein. A hat hónapon át tartó verseny során a magyar nyilvános könyvtáraknak lehetősége nyílt arra, hogy új megközelítésekkel, programokkal és szolgáltatásokkal érjék el közönségüket.

Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszter, Tomasovszki Anita, a nyíregyházi Móríc Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár vezetője és Vincze Máté közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár ▲

A 128 millió forintos összdíjazású pályázat nyertesei:

1000 fő lélekszámot meg nem haladó település kategóriában

- 1 Tomajmonostora Könyvtár, Információs és Közösségi Hely
- 2 Nagynyárad Könyvtár, Információs és Közösségi Hely
- 3 Márokpapi Könyvtár, Információs és Közösségi Hely

1000 fő lélekszámot meghaladó település kategóriában

- 1 Maroslele Könyvtár, Információs és Közösségi Hely
- 2 Könyvtár, Információs és Közösségi Hely, Bősárkány
- 3 Közművelődési Könyvtár, Kiszombor

10.000 fő lélekszámot meg nem haladó település kategóriában

- 1 Dr. Erdész Sándor Könyvtár és Pál Gyula Művelődési Ház, Kállósején
- 2 Városi Könyvtár, Tab
- 3 Tahy Olga Művelődési Ház és Könyvtár, Mezőkeresztes

10.000 fő lélekszámot meghaladó település kategóriában

- 1 Egressy Béni Városi Könyvtár, Kazincbarcika
- 2 Földi János Művelődési Központ és Könyvtár - Földi János Könyvtár, Hajdúhadház
- 3 Várdai István Városi Könyvtár, Kiszvárd

Vármegyei hatókörű városi könyvtár és nyilvános fővárosi könyvtár kategóriában

- 1 Móríc Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, Nyíregyháza
- 2 Katona József Könyvtár, Kecskemét
- 3 Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Debrecen

Nyilvános felsőoktatási könyvtár és szakkönyvtár kategóriában

- 1 Széchényi István Egyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Győr
- 2 Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Tittel Pál Könyvtár, Eger
- 3 Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár

Magyarul olvasó Kárpát-medencéért program különkategória

Katona József Könyvtár, Kecskemét

Legjobb digitális szolgáltatás-népszerűsítés különkategória

Bródy Sándor Könyvtár, Eger

Legkreatívabb olvasásnépszerűsítési kampány kategória

Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér, Győr

Gratulálunk a díjazottaknak!

Megújult a nórapi könyvtár

A megújulás, megszépülés mindenki számára fontos, a könyvtár és az olvasáskultúra sajnos nem mindenhol. De ha akad olyan kistépülés, ahol a lakosság igénye és a település vezetőjének szándéka egybeesik, az mindenkinek nagy öröm, és összefogással, a lakosság erejével házakat tudnak mozgatni. Ha házakat nem is, de falakat, padlót és bútorokat igen, így barátságos befogadó környezet alakulhat ki egy régi épületben is.

A Veszprém Vármegyei Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerhez 202 település csatlakozott. Ez önmagában is nagy szám, de tekintetbe véve, hogy 100 település 500 fő alatti, még inkább elgondolkodtató szám. Sok apró település, kis lehetőséggel. De ezek a kistépülések is tudnak és akarnak fejlődni, az itt élők is vágnak az olvasásra, a kultúrára.

2025. október 11-én került átadásra a megújult és megszépült nórapi könyvtár. Az alig 200 fős Pápa melletti kistépülés erején felül teljesítve szénítette meg az egyetlen helyiségből álló könyvtárat. Azonban, mint a megható átadó ünnepség is mutatta, a falu teljes lakossága számára fontos volt, hogy méltó körülmények közé kerülhessenek a könyvek, hogy szép környezetben tölthessék el szabadidejüket a falu lakosai.

Hatalmas lendülettel és rengeteg energiával szépíti a települést a polgármester úr és a maroknyi csapata. A semmiből teremtik elő a szükséges anyagokat. Összefogva szépítik önmaguknak a falut. Mindig felemelő érzés egy ilyen kistépülésre eljutni és néhány percre, órácskára kö-

zöttük lenni. Feltölt és erőt ad nekünk is munkához.

Kistépülés, nagy múlttal. Már a 14. században megemlíti nevét, és az azóta is létező település büszke a múltjára, és erre építi jövőjét. Építi és szépíti. A lehetőségekhez mérten megújítja középületeit, utcáit.

Ebbe a sorba illeszkedett be a polgármesteri hivatalt, a közösségi házat és a könyvtárat is magába fogadó épület felújítása. Kevés pénzből, sok munkával és lelkesedéssel. Együtt dolgozott a falu, mindenki hozzájárult a megújuláshoz. Ki az erejével, ki a szépérzékelével. De immár jó bemenni, jó bent lenni.

Büszkén mutatta meg a település vezetője az alig 40 négyzetméteres könyvtárhelyiséget. Büszkén, mert az ő kezük munkáját dicséri az új polcrendszer, az új padozat. Több mint 60 éves cementlapok helyett kapott új burkolatot a padló, új polcok, új asztalok kerültek be a kis helyiségbe, ahol még egy kedves gyerekjátszósarok is helyet kapott rajzasztallal, székekkel. És ahogy meggyőződhettem saját szememmel, örömmel mennek be a lakosok és forgatják a könyveket, folyóiratokat.

A szépen rendezett polcok, a megújult állomány a pápai József Attila Városi Könyvtár munkatársainak munkáját dicséri, de hogy ezek a könyvek eljutnak mindenkinek a településen, az a helyi könyvtárosnak és a lakosoknak köszönhető. Akik bemennek és kölcsönöznek, használják a könyvtárat. Kevesen laknak a faluban, de ők lelkesek. Már nincs helyi iskola, a gyerekek a szomszéd településre, vagy a városba járnak be,

de szívesen töltik kis szabadidejüket a meleg és világos könyvtárban. A könyvtár nem önmagának újult meg, hanem valóban a lakosságért.

A rövid idő alatt is látható és érezhető, hogy a falu magának érzi a megújult könyvtárat.

Ahogy a megnyitó ünnepségen is szép számmal megjelentek. Szinte a lakosság fele megjelent és szorongott a közösségi térben, ahol egy megható kis műsort láthattak. Természetesen nem hiányoztak a köszöntő szavak, a szomszéd települések vezetői is irigylkedve nézték, mire képes egy falu összefogással. Bizunk benne, hogy hamarosan követik a mintát.

A település vezetője nem csak a könyvtárra büszke, de a fejlesztési tervekre is, amikben szintén támaszkodik a könyvtárossra és a könyvtárra. A falu közepén elhelyezkedő épület és annak kertje sok lehetőséget biztosít, amelyek a könyvtár technikai eszközeivel és a könyvtáros kreativitásával megvalósíthatóak.

Felemelő és inspiráló látni és megélni ezt az áradó energiát. Egy kis faluban is rengeteg az erő, ha összefognak és közösen akarnak valamit. Az új könyvtár nemcsak a település lakosainak ad valamit, de nekünk is, akik csak néhány percre láthatunk bele egy közösség életébe és mindennapjaiba. De ez a néhány perc erőt ad, reményt. És annak igazolását, hogy munkánk van értelme és eredménye. Tudunk adni és segíteni, támogatni a legkisebb településeken élőket.

Oros Sándor

A kutatók és a városi közösség szolgálatában

„Az egyetlen dolog, amit biztosan tudnod kell, az a könyvtár helye.” (Albert Einstein)

Köszeg belvárosának szívében, a Jurisics téren található a város egyik emblematikus épülete, a Sgraffitós-ház. Az épület homlokzatának felújítását 2018 tavaszán fejezték be a KRAFT-program keretében. Ez az épület ad otthont a Társadalom- és Európa Tanulmányok Intézete Alapítvány (ISES) valamint a Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete (FTI) Könyvtárának közel 15 éve. Létrehozása és a törzsállomány kialakítása magyar és európai projektek (többek között a Norvég Alap) keretében valósult meg, bővítése pedig Magyarország Kormányának támogatásával folyamatosan történik.

Bemutakozás

A könyvtár számos információforráshoz biztosít hozzáférést a használók kutatási, tanulási és művelődési igényeinek kielégítésére. Teljes állományában csaknem 15000 kötet található, amelyek leginkább angol, kisebb részben német és magyar nyelven állnak az olvasók rendelkezésére, főként a társadalom- és a természettudományok területéről. Az elmúlt évek folyamán könyvtárunk természettudományi, pedagógiai művekkel és művészeti albumokkal is gazdagodott. Szótárak, enciklopédiák, lexikonon segítik a naprakész tájékozódást, emellett klasszikus és szórakoztató irodalmi alkotások is megtalálhatók az állományban. Ezen kívül nyomtatott és elektronikus folyóiratokkal (mint pl. The Atlantic, Foreign Affairs, Balkan Insight), előfizetett hazai és nemzetközi adatbázisokkal (pl. CEEOL, JSTOR, ProQuest Academic Complete, STATISTA) is állunk használóink rendelkezésére.

A könyvtár fő állománya jelenleg két részre bontható: az egyik az ISES Alapítvány által beszerzett majd' 2600 kötetes állomány, mely kereshető a könyvtár OPAC-jában, valamint az FTI által az elmúlt 9 évben vásárolt kb. 3200 kötetet számlá-

ló állományrész. Ez utóbbi jelenleg is folyamatos feldolgozás alatt van, melyet a Szikla integrált könyvtári rendszerrel végzünk. A könyvek rendszerezésére az Eurovoc többnyelvű tezausz szolgál, amely mindazokat a területeket lefedi, amelyekkel az Európai Unió intézményei foglalkoznak. A tezausz hatékony segítséget kínál az európai intézmények és használók számára a dokumentumok tartalmi feltáráshoz. Ez a kb. 5600 kötet teszi ki az FTI Könyvtárának fő állományát, melynek bő 90%-a angol nyelvű.

Ehhez csatlakoznak be a könyvtárban megtalálható különböző különgyűjtemények, melyek tovább színesítik tudományos palettánkat és egy bizonyos fokú könyvmuzeális arculatot is adnak a könyvtárnak. Ezek mindegyike külön érkezett a könyvtárba, így minden esetben újra kellett tervezni az állományok elhelyezését. Az alább felsorolt gyűjtemények közül a csillaggal (*) megjelöltek csak helyben használhatók:

Borsody István (újságíró, történész, egyetemi oktató) hagyatéka: főleg angol, német nyelvű könyveket tartalmaz az újkor világtörténelem témájához kapcsolódóan, pl.: I. és II. világháború, hidegháború, Euró-

„Teljes állományában csaknem 15000 kötet található, amelyek leginkább angol, kisebb részben német és magyar nyelven állnak az olvasók rendelkezésére, főként a társadalom- és a természettudományok területéről”

pa történelme stb. 921 db dokumentumot tartalmaz, melyek a könyvtár online katalógusában kereshetők. Az ISES Alapítványhoz tartozik.

Nemeskürty István (író, művelődéstörténész, irodalomtörténész) letéti hagyatéka*: javarészt irodalomtudományi, irodalomtörténeti, filmtörténeti és -tudományi köteteket tartalmaz. Kb. 2100 db dokumentum tartozik ide, melyek lista alapján kereshetők az FTI honlapján a Különgyűjtemények fül alatt.

Hernádi Gyula (író) hagyatéka*:

magyar és német nyelvű könyveket tartalmaz, melyek javarészt a szociálpszichológia, a szexuálpszichológia, a mitológia, a történelem, kisebb részben az irodalomtörténet és a biográfiák témaköréből kerül ki. Kb. 3700 db dokumentumot tartalmaz. Ezek lista alapján kereshetők az *FTI honlapján* a Különgyűjtemények fül alatt.

Hankiss Elemér (szociológus, filozófus, értékkutató, irodalomtörténész) hagyatéka*: szociológiai és filozófiai művek teszik ki ennek a gyűjteménynek a nagy részét, magyar és angol nyelven. Ezek lista alapján kereshetők az *FTI honlapján* a Különgyűjtemények fül alatt.

Schöpflin György (történész, politológus, volt EP-képviselő) hagyatéka*: ez a gyűjtemény főleg a nacionalizmustörténet- és elmélet, modern kori magyar történelem, Európai Unió, európai identitás, Közép- és Kelet-Európai modern kori történelem, nemzeti kisebbségek története és nemzetiségi kérdés a Kárpát-medencében és Közép-Kelet-Európában témakörökkel foglalkozik. Feldolgozása folyamatos.

Héderváry Klára (volt magasrangú ENSZ alkalmazott) kéziratos hagyatéka*: fotók, kéziratos jegyzetek, személyes levelek, újságcikkek és kivágatok gyűjteménye. Feldolgozása, rendszerezése megtörtént, jelenleg lista alapján kereshető az *FTI honlapján* a Különgyűjtemények fül alatt.

Fejlesztések

2016-ban került két MA-végzettségű könyvtárszakos, friss diplomás könyvtáros – Dóka Henrietta és Takács Eszter – az Intézet alkalmazásába, ahol feladatuk kapta a könyvtár vezetését és fejlesztését a XXI. századi elvárásoknak megfelelően. Az azóta eltelt időben bevezetésre került a már említett Szikla rendszer, telepítve lett az RFID állományvédelmi rendszer, az Intézet kutatóinak és munkatársainak kártyás beléptető rendszer lépett életbe, valamint üzembe került egy önkölcsönző kioszk is, amelynek segítségével a könyvtárból kölcsönözni vágyók ezt önállóan is megtehetik. A könyvtár alapszolgáltatásai is fejlesztésre kerültek, ilyen volt pl. a hagyományos kölcsönzés bevezetése, a könyvtárközi kérések teljesítése, katalógus- és könyvtárhasználati órák tartása, irodalomkutatás, kézikönyvtári és szépirodalmi állomány kialakítása, valamint a folyóirat- és adatbázis előfizetések intézése.

A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisban is adminisztrátori feladatokat ellátva végzik a könyvtárosok az intézeti ösztöndíjas és állandó kutatók munkájának nyomkövetését és a tudományos munka monitorozását. Az intézet MTMT profilja *ITT* tekinthető meg.

A könyvtár vállalja könyvtárközi kérések teljesítését, valamint szívesen működik együtt más könyvtárakkal is.

Egyéb tevékenységek

Az FTI 2016-tól a könyvkiadás piacán is megvetette a lábát. Kiadói tevékenysége folytán közel 50 db könyvet publikált, valamint társkiadója volt kiemelkedő munkának is. Legújabb megjelenése pedig a Balázs Edit, Katona Attila: Csillóság és katasztrófa című könyv.

A könyvtárosok a kiadói és terjesztési tevékenységekben is aktívan részt vesznek; feladataik közé tartozik a kapcsolattartás a szerzőkkel, olvasó-szerkesztői feladatok ellátása is. Ezen kívül a különböző helyszíneken megrendezett könyvbemutatókon a könyvek árusítása, valamint a publikációs és könyvtári brosrák szerkesztése is munkakörükhöz tartozik.

Az intézet mint kiadó 2021 óta részt vesz az évenként megrendezésre kerülő Ünnepi Könyvhét és a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál rendezvényein is, ezzel is népszerűsítve és terjesztve az intézetben készült tudományos munkát és megjelent kiadványokat.

„Az intézet mint kiadó 2021 óta részt vesz az évenként megrendezésre kerülő Ünnepi Könyvhét és a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál rendezvényein is, ezzel is népszerűsítve és terjesztve az intézetben készült tudományos munkát és megjelent kiadványokat”

Zsoldos-Takács Eszter

A cikk egy korábbi, rövidebb változata megjelent a Vasi Szemle 2021-es különszámában, melynek társszerzői Dóka Henrietta és Tokaji Nagy Erzsébet voltak.

Könyvtári jogyakorlatok, amelyeket közösen gyűjthetünk

A Könyvtári Intézet honlapján elindult *Jógyakorlat-gyűjtemény* azt a célt szolgálja, hogy a könyvtárak bemutathassák gazdag innovációs tevékenységüket, és inspirálhassák egymást fejlesztéseikkel. Az intézet saját fejlesztésű gyűjteménye valószínűleg nem ismeretlen a könyvtáros szakma számára, hiszen 2025. május 21-én, Ceglédbercelen a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Pest Megyei Könyvtárosok Szervezete – IV. Könyvtári Piknikén már bemutatásra került annak béta verziója. Az adatbázisba kerülő első példa a *Kvíz, kvíz, tiszta kvíz* címet viselő, a vecsési Róder Imre Városi Könyvtár által fejlesztett jogyakorlat volt.

elsődleges célja, hogy minden könyvtár közzé tehesse bevált jogyakorlatát.

Az adatbázisra dedikált gomb mutat a Könyvtári Intézet nyitó oldalának jobb oldalán. A feltöltés az *Új jogyakorlat be- küldése* linkre kattintva történik. A gyakorlat alapadatai mellett, a jogyakorlatok rövid és részletes leírását, célját, eszköz-gényét és természetesen a programról készült fényképet, vagy azokon használt illusztrációt is csatolhatják a fejlesztő intézmények. Az adatlap kötelező mezői – a már említett alapadatok mellett –, a következők: a program célja, leírása,

nálatos legfontosabb kompetenciák felsorolásán át, a minőségmenedzsmentben ismert kulcskifejezésekig –, hogy a publikálásra kerülő programok kategorizálása a legpontosabb módon megtörténhessen. Mindezek mellett természetesen egyszerű böngészésre is van lehetőség.

„A Könyvtári Intézet honlapján elindult *Jógyakorlat-gyűjtemény* azt a célt szolgálja, hogy a könyvtárak bemutathassák gazdag innovációs tevékenységüket, és inspirálhassák egymást fejlesztéseikkel”

Maga a *Jógyakorlat-gyűjtemény* eredetileg a minőségmenedzsment és innováció témakörére épült, azzal a céllal, hogy a minősített könyvtárak jogyakorlatainak és innovációinak egy mindenki számára elérhető felületet biztosítson. A gyűjtemény

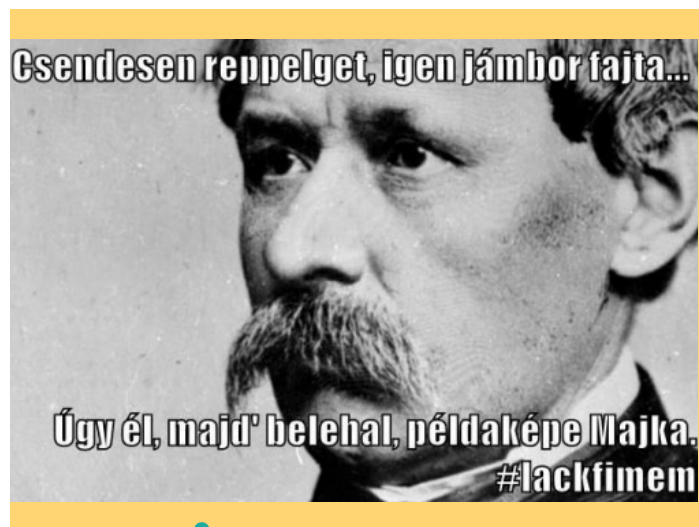
a kulcsszavak, a partneri együttműködés, illetve a gyakorlat időtartama.

A kulcsszavak esetében részletes lista áll rendelkezésre – az elektronikus tananyagoktól a kompetenciafejlesztésben hasz-

A jogyakorlat-gyűjteményre szűrés után a jobb oldalon található keresőablakok segítségével többféle szempont alapján is kereshetünk a jogyakorlatokra. Például kulcsszavakra, feltöltőre, illetve a jogyakorlatot megvalósító könyvtár nevére,

vagy konkrét célcsoportra (például: fiatal felnőttek, óvodások). A gyűjteménybe való feltöltést bárki, önállóan is megteheti, de a gyakorlatok beküldése előtt érdemes ellenőrizni, hogy van-e már hasonló programra példa a gyűjteményben, és ennek tudatában publikálni a foglalkozást. A feltöltött gyűjteménybe kerülő példák a Könyvtári Intézet webadminisztrátorának jóváhagyása után válnak nyilvánossá. Természetesen van lehetőség külföldi példák megosztására is, ezt a feltöltés során jelölhetik az adatlapon.

Az adatbázis nemrégiben újabb kilencven darab olyan gyakorlattal bővült, mely az Az én könyvtáram elnevezésű projekt során került kidolgozásra. A gyakorlatok közül hangsúlyos az olvasás- és szövegértés-fejlesztés, a könyvtárhasználati foglalkozás, és a digitális írástudás fejlesztése, de találunk példát az érzékenyítésre is. Az alábbiakban két példát emelnénk ki a joggyakorlat-gyűjteményből.

Széllel slamben – kortárs költészet a könyvtárban

A Széll slamben középiskolásokhoz szól, a gyakorlat arra fókuszál, hogy a költészet ma is élő, izgalmas jelenség, nem csupán poros idejétmúlt művészet. A program célja, hogy a fiatalok felismerjék: az irodalom egyfajta önkifejezési forma – amilyen a slam poetry, vagy az interneten terjedő „instant költészet”.

A gyakorlat során a diákok megismerkednek a slam poetry műfajával és hazai képviselőivel, mint Kemény Zsófi, Simon Már-

ton, Závada Péter, Süveg Márk (Saiid) és Pion István. A beszélgetések és kreatív feladatok során olyan művek kerülnek elő, mint Lackfi János és Vörös István „Csavard fel a szöveget” vagy „Szilágyi Erzsébet e-mailjét megírta” című kötetei, valamint Baranyai András és Vincze Tamás „Vaker” című könyve. A diákok saját slameket is írhatnak, „zanzásított” Aranyverseket fejthetne meg, illetve ikonikus sorokat próbálhatnak emoji-kkal újraalkotni.

„Önként vakon” – különleges könyvtári élmény a látás korlátain túl

Az Önként vakon érzékenyítő foglalkozás célja, hogy a fiatalok személyes élményen keresztül ismerjék meg a könyvtár szociális funkcióját és a fogyatékkal élők ellátását.

A programban a diákok beszélgetés és hangoskönyvrészletek segítségével ismerkednek a vakság (gyengénlátás) fogalmával. Bekötött szemmel, társakra hagyatkozva fedezik fel a könyvtár tereit, valamint hangok, zajok és zenék segítségével mélyítik el a tapasztalatot a zeneműtárban. A résztvevők eközben megtapasztalják, milyen bizalomra és együttműködésre van szükség a mindennapi tájékozódáshoz. A gyakorlat során fejlődik empátiájuk, kommunikációjuk és az önismeretük is. A játékos, mégis elgondolkodtató élmény segít abban, hogy nyitottabbá váljanak a másság iránt, és tudatosabban készüljenek a felelős felnőtt szerepekre. A foglalkozás nemcsak egy könyvtári foglalkozás, hanem egy különleges, érzékenyítő utazás, ahol a látás he-

lyét átveszi a bizalom, a hallás és a szív figyelve. A Könyvtári Intézet elsődleges célja, hogy minél több könyvtár használja az adatbázist, hiszen minden szakmai résztvevő profitálhat ebből a tapasztalatcseréből. Az adatbázis gyarapítása országos elismertséggel jár és az intézmények szakmai tekintélyét is emeli azzal, hogy a már kipróbált joggyakorlatokat az adatbázisba töltik.

lyét átveszi a bizalom, a hallás és a szív figyelve. A Könyvtári Intézet elsődleges célja, hogy minél több könyvtár használja az adatbázist, hiszen minden szakmai résztvevő profitálhat ebből a tapasztalatcseréből. Az adatbázis gyarapítása országos elismertséggel jár és az intézmények szakmai tekintélyét is emeli azzal, hogy a már kipróbált joggyakorlatokat az adatbázisba töltik.

A gyűjteményben található számos érték- és közösségformáló gyakorlat gyűjtése mellett, nemcsak a minősített könyvtárak, hanem a Könyvtári Kihívás pályázat során megismert számos innovációnak is helye van a gyűjteményben, ezért számítunk minden könyvtáros közreműködésére!

Tompa Éva

Funkció és változás

A levéltárak feladatai és a társadalmi elvárások

A levéltári értelemben vett iratok megőrzésének igénye eredetileg kimondottan azokról a jogi értékből fakadt, hogy azokkal tulajdonjogot, különféle kiváltságokat vagy más jogokat érvényesíthessenek. Erre az ókortól számos példát találunk, de az iratok átmeneti, valamint tartós megőrzésének funkciói sokáig nem váltak el élesen. Az iroda, az irattár és a levéltár elkülönülése a 16. századtól figyelhető meg.

A 18. században számos uralkodói és fejedelmi, sőt, alsóbb szintű hatósági levéltár is létesült. Ezen intézmények kimondottan jogbiztosító, ügyviteli szempontból voltak lényegesek. Hazánkban az Archivum Regni létrehozásáról rendelkező 1723. évi XLV. törvény – nem előzmények nélkül – elsődlegesen a rendi érdekérvényesítés egyik eszközeként tekintett a leendő országos levéltárra, amely részben az udvar ellenállása miatt is tényleges működését csak 1756-ban, Batthyány Lajos nádor jóvoltából kezdhette meg.

A francia forradalom hatására kezdték a „közfunkciók” ellátása során keletkező iratokat köztulajdonnak tekinteni, és bármely polgároknak joga lett azokról másolatot kérni. Az iratanyag használata azonban továbbra is alapvetően hivatali jellegű maradt. A Francia Nemzeti Levéltár kutatóterme csupán 1842-ben nyílt meg. Ugyan elszórt példákat már a középkorból is találunk, amikor történetírói céllal fordultak az oklevelekhez, de csak a 18. század második felétől vált ez rendszeressé. Az iratanyag tudományos célú használata a 19. század második felében teljesedett ki a pozitivisták történetírása és a levéltárosok egymásra találásával.

Magyarországon 1848-ban a Magyar Tudományos Akadémia tett javaslatot a „magyar álladalmi közlevéltár” létrehozására. A terv ekkor nem valósulhatott meg, de a meginduló történettudományi kutatások egyre jobban igyekeztek felhasználni a különböző levéltárak forrásait. Az 1860-as években ismét napirendre került a kérdés, például Révész Imre református egyházjogász, az első hazai levéltári szakkönyv írója vagy Fáy András révén. Végül Wenzel Gusztáv 1867. április 1-jén felolvasott indítványának folyamánaként 1874-ben valósult meg az Országos Levéltár újjászervezése, immár modernnek tekinthető levéltárként. A folyamat mintegy betetőzéséként 1922-ben az Országos Levéltár a Belügyminisztériumtól a Válás- és Köznevelésiügyi Minisztérium irányítása alá került és az 1922. évi XIX. törvénycikk 9. § egyértelműen kimondta, hogy az „Országos Levéltár tudományos intézet”, amely ugyanakkor Klebelsberg

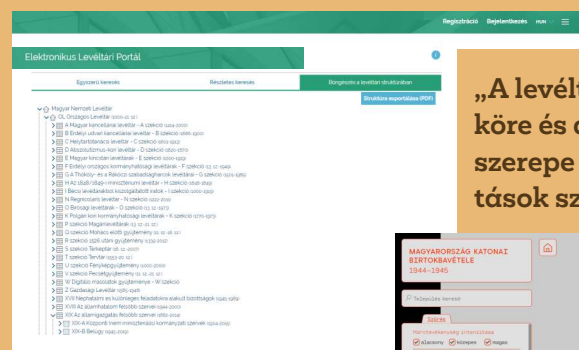
Kuno értékelése szerint „természeténél fogva, hogy úgy mondjam, arisztokratikus intézmény”.

A tudományos funkció előtérbe kerülése némileg a levéltár eredeti rendeltetését is háttérbe szorította. Kosáry Domonkos 1970-ben már úgy fogalmazott, hogy a levéltár célja és funkciója tekintetében „mint a történeti forrásanyag őrzője, feltárója és részben feldolgozója tölti be a tudományos intézmény szerepét”. Kosáry még a klasszikus jogbiztosító feladatokat is ebből a szempontból értékelte, azt hangsúlyozva, hogy ezek abból fakadnak, hogy a „jelen sok szállal visszanyúl a múltba”.

„Kosáry Domonkos 1970-ben már úgy fogalmazott, hogy a levéltár célja és funkciója tekintetében „mint a történeti forrásanyag őrzője, feltárója és részben feldolgozója tölti be a tudományos intézmény szerepét”

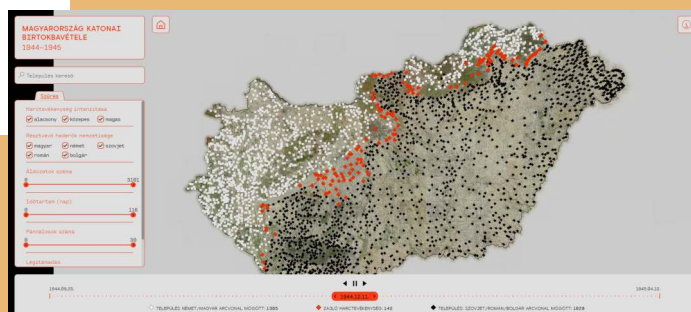
Batthyány Lajos nádor képe
Az eredeti képe a MNM Történelmi Képcsarnokban van

Az Elektronikus Levéltári Portál keresőfelülete

Magyarország Katonai Birtokbavétele 1944-1945 Adatbázis nyitóképe

„A levéltárak eredeti, jogbiztosító feladatköre és a tudományos kutatásokban játszott szerepe így napjainkra a kulturális szolgáltatások széles körével bővül”

pozitív mérleget vonva mind a „szolgáltató” funkciók és szemléletmód területén elért eredményeket tekintve. A levéltárak felismerték a társadalmi elvárások átalakulását, sőt, a róluk alkotott kép formálásában aktív résztvevővé váltak.

A már említett Révész Imre 1868-ban megfogalmazott gondolata, miszerint „a levéltár nem valami holt tö-

Ember Győző, az Országos Levéltár akkori főigazgatója meglehetősen csattanós választ adott Kosárynak. Megközelítését mint szélsőséges nézetet minősítette a levéltártudományról írt dolgozatában, hangsúlyozva a levéltárak kettős, tudományos és igazgatási szerepét, ugyanakkor az ekkor már meglévő „népművelési” feladatokat ő sem tartotta jelentősnek.

A levéltárak szélesebb körű ismeretterjesztő feladatokba történő bevonása 1950-ben, a korszakhoz igazodóan először kimondottan politikai-propagandisztikus céllal indult meg. A területi levéltárak tanácsai fenntartásba kerülésével, 1968-tól ez kiegészült a helyi igényekhez igazodó, általában vett kulturális feladatellátással.

A rendszerváltást követően a levéltárak számára a kárpótlási ügyekkel összefüggő roham a hivatali/jogbiztosító funkció felértékelődését hozta. Rövidesen azonban nagy számban jelentek meg az amatőr családfakutatók, akik már is más típusú, nem hivatali jellegű, de nem is gázából tudományos érdeklődésű csoportot jelentettek. A „laikus” érdeklődők, levéltárhasználók számára a levéltár leginkább „memóriaintézmény”, amelytől az egyéni (családtörténet), közösségi (mint a helytörténet vagy egy meghatározott közösség, például egy felsőoktatási intézmény) múltja iránti művelődési, vagy akár identitás alapú megismerését várja. Az informatika fejlődése önmagában is jelentős lehetőségeket rejtett, de az igazi új változást nem önmagában a személyi számítógépek elterjedése, hanem ezek hálózata, az internet elterjedése hozta magával. Ez mind az iratképzők, mind a felhasználók oldaláról új meg-

oldásokat és igényeket generált. Fokozatosan elmozdulás történt, a történészek által „uralt” közintézményi funkciótól a nagyközség számára identitást, lokalitást, történetet, kultúrát, személyes és közösségi emlékezetet biztosító levéltár irányába. Ez pedig visszahatott arra, mit is kell, vagy legalább kellene megőrizniük a levéltáraknak. „Lehetetlen azonban megítélni, hogy mire kell majd emlékeznünk” – írta Pierre Nora 1984-ben, és megállapította, hogy „ma a magánvállalatok és a közhivatalok adják ki a levéltárosoknak a »mindent-megőrzés« parancsát, míg azok azt tanulták, hogy a szakma, lényegét tekintve, az ellenőrzött pusztulás művészete.”

Az informatika térnyerése rövid ideig ugyan kecsegtetett azzal, hogy a keletkező iratok tömege elektronikus úton majd teljeskörűen megőrizhetővé válik, azok mennyiségű ugrása és a kritikátlan átvétel értelmetlensége végül kijózanítóan hatottak. A levéltáros nem menekült meg az iratértékelés felelőssége alól, ha a szempontrendszer változik is. Ennek leglátványosabb példája a személyes, családi iratok megőrzésének felértékelődése. A levéltárak így a hivatalos írásbeliség maradványának ítélt részének illetékeséből történő átvétele mellett egyre nagyobb arányú gyűjtőterületi tevékenységet is folytatnak.

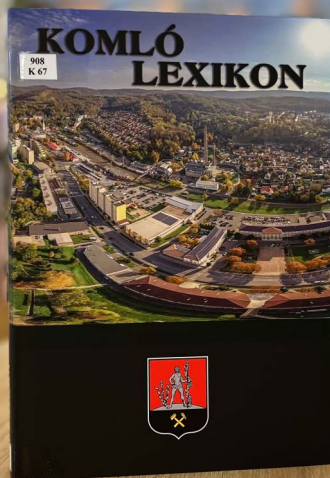
Magyarországon a 2008-ban kidolgozott „A Szolgáltató levéltár” stratégia koncepciója a levéltárak funkciójának bővülését vetette fel, és jelentős szemléletváltást indított el az intézményrendszer egészében. Az elért eredmények átfogó értékelését a Levéltári Kollégium munkabizottsága 2020-ban végezte el, összességében

meg, hanem a létező társadalmi viszonyokkal és azok fejlődésével élő és szerves egybekötésével lévő nagyfontosságú kincs” talán ma elevenebben hat, mint saját korában.

A levéltárak eredeti, jogbiztosító feladatköre és a tudományos kutatásokban játszott szerepe így napjainkra a kulturális szolgáltatások széles körével bővül. Ez a bővülés azonban nem jelenti a korábbi funkciók leépülését. Az alapot továbbra is a jogbiztosító funkció elsődlegessége adja, hiszen az mind az állampolgári jogérvényesítés, mind a közigazgatás működése szempontjából is alapvető elvárás. A levéltári anyag „emlékezeti” funkcióját pedig aligha töltheti be a magas szintű tudományos feldolgozás hiányában, amely mind az iratanyag kutathatóságnak biztosítás, mind az intézmény által végzett kutatások megkerülhetetlen jelentőségét adja. Ez utóbbi jelentheti egyúttal annak az alapját is, hogy a nagyközségnek szánt kulturális szolgáltatások valóban hitelesen és magas színvonalon valósulhassanak meg. Ami viszont bizonyosan nem változott, az a levéltár lényege: a megőrzésre érdemesnek ítélt iratok használatának biztosítása, amelynek legelemibb feltétele azok megőrzése, függetlenül attól, hogy agyagtáblán, pergamenen, papíron, vagy digitális formában jöttek létre.

Bényei Balázs

A fotó a szerző képe

A Komló Lexikon

Szócikkek és közösségi emlékezet egy kötetben

A helytörténeti kiadványok szerepe az utóbbi évtizedekben jelentősen megnőtt: egy-egy település múltja, társadalmi változásai és kultúrája sokszor épp a helyi közösségek által létrehozott kiadványokban érhetőek tetten a legpontosabban. A 2025 szeptemberében – a hagyományos Bányásznaphoz igazítva – megjelenő Komlói Lexikon ebbe a sorba illeszkedik, mégis jóval több egy szócikk-ekbe rendezett adattárnál. A közel 500 oldalas, mintegy 1000 szócikket és 1300 fotót tartalmazó kötet olyan vállalkozás, amely egyszerre ad áttekintést a város történetéről és őrzi meg a mindennapokhoz kötődő lokális emlékezetet.

„A közel 500 oldalas, mintegy 1000 szócikket és 1300 fotót tartalmazó kötet olyan vállalkozás, amely egyszerre ad áttekintést a város történetéről és őrzi meg a mindennapokhoz kötődő lokális emlékezetet”

A lexikon létrejöttét több évnyi előkészítő munka előzte meg. A szerkesztői és szerzői kör – köztük Cserdi András, dr. Grünwald Géza, Grünwald Mátyás, Harnóczy Gungl Márta, dr. Hoppa József, Jakab Józsefné, Korbuly István és Péter Szabó Zoltán – hosszú éveken át gyűjtötte a dokumentumokat, adatokat és fényképeket, sok esetben közvetlenül a komlói lakosság bevonásával. A projekt kezdettől fogva közösségi vállalkozásként működött: a szerkesztők rendszeresen kértek segítséget helyiektől régi fotók, újságkivágások, visszaemlékezések és családi archívumok formájában, így a kötet egyúttal a város lakóinak közös munkája és emlékezete is egyben.

A lexikon felépítése hagyományos A–Z szerkezetű, de jócskán túlmutat ezen. A szócikkek között egyaránt szerepelnek városrészek, utcák, intézmények, üzemek, kulturális és sporttelephez kötődő bejegyzések, valamint olyan személyek, akik az elmúlt évtizedekben meghatározó szerepet játszottak Komló történetében. Külön figyelmet kap a bányászat – amely meghatározza a település múltját és identitását –, de helyet kapnak a társadalmi változásokhoz kötődő témák is, legyen szó a lakótelep-építések időszakáról vagy a városi kulturális élet alakulásáról. A gazdag fotóanyag nem csupán illusztráció: sok esetben maga is történeti forrásként működik, és egy-egy szócikkben olyan vizuális részleteket örökít meg, amelyek mára eltűntek a városképből.

„Külön figyelmet kap a bányászat – amely meghatározza a település múltját és identitását –, de helyet kapnak a társadalmi változásokhoz kötődő témák is, legyen szó a lakótelep-építések időszakáról vagy a városi kulturális élet alakulásáról”

A Komlói Lexikon jelentősége így jóval nagyobb egy hagyományos helytörténeti kiadványnál. A kötet – összegyűjtve a város múltjának sokszor széttöredezett emlékeit – hozzájárul a helyi identitás megerősítéséhez. A lexikon ugyanakkor stabil támpontot ad a kutatók, helytörténeti érdeklődők, pedagógusok és könyvtárosok számára: alpműként szolgálhat iskolai projektekben, város-történeti programokon és jól illeszthető a könyvtári helyismereti gyűjtemények anyagaihoz is.

Az alapos előkészület és a megjelenés után kijelenthető, hogy a kötet nem csupán egy dokumentum lesz a polcon, hanem várhatóan egy olyan mű, amely hosszú évekig meghatározza Komló múltjának és jelenének feldolgozását.

Áldott karácsonyi ünnepeket,
valamint jó egészségben
és sikerekben gazdag
új esztendőt kíván
az Országos Széchényi Könyvtár!